

Sosyal Ağların Suriyeli Aile Göçüne Etkilerinin Göçmen Yaşantıları ve Beklentileri Üzerinden İncelenmesi

Gazanfer Kaya¹, Aykut Çalışkan² ve Şirin Ahmed³

Öz

Sosyal ağların göç olgusu ve göçmen hareketliliği üzerindeki belirleyici etkisi, on yılı aşkın süredir Türkiye’de yaşamlarını sürdüren Suriyeli göçmenleri de aile kurumu üzerinden etkilemiştir. Bu bakış açısı sosyal ağların göç edilen ülkedeki aile ve göçmen yaşantılarını nasıl etkilediği sorusuna cevap aramaya yönlendirmiştir. Türkiye’de Suriyeli göçmen aileler üzerine sosyal ağ bileşenleri üzerinden göçmen yaşantısı ve beklentilerinin anlaşılması kapsamında yapılan araştırmalar halen kısıtlıdır. Sosyal ağların aile yapısına olan etkisi ya da işlevlerinin toplumsal etkileşim ve değişim süreçleri açısından incelenmesi sorunsal bu açıdan önem arz etmektedir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmada sosyal ağların rolünün ülke içi ve ülkeler arası göç sürecine, göçmen yaşantılarına, beklentilerine ve sosyal sorunlar üzerine olan etkilerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Araştırma, İzmir ili Buca ilçesi Göksu ve Fırat mahallelerinde gerçekleştirilmiş olup sosyal ağlar aracılığıyla Suriyeli aile göçündeki önem arz eden özelliklerin anlaşılması hedeflenmiş ve Suriyeli aileler üzerinden toplumsal gerçekliğinin ortaya çıkarılması planlanmıştır. Araştırma sonucunda göç sürecinde yaşanan zorluklar, iletişim ve sosyal beklentiler temalarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriye Göçü; Suriyeli Aileler; Sosyal Ağlar; Göçmen Yaşantısı; İzmir

ABSTRACT IN ENGLISH

Examining the Effects of Social Networks on Syrian Family Migration through Migrant Experiences and Expectations

The impact of social networks on migration and migrant mobility has also affected through the institution of family Syrian migrants who have been living in Turkey for more than ten years. This makes it necessary to seek an answer to the question of how social networks affect family and immigrant life. Research findings on Syrian immigrant families in Turkey on understanding immigrant life and expectations in the context of social network components are still limited. In this respect, it is important to examine the effect of social networks on family structure or the importance of the functions of social networks in terms of social interaction and change processes. In this study, the effects of the role of social networks have been tried to be understood on the migration process within and between countries, immigrant experiences, expectations, and social problems. The research was carried out in Göksu and Fırat neighborhoods of Buca district of İzmir, Türkiye. It is aimed to understand the important features of Syrian family migration through social networks. Thus, it is planned to reveal the social reality in the context of the research theory on Syrian families. The themes of difficulties experienced in the migration process, communication and social expectations were reached in the study.

Keywords: Syrian Migration; Syrian Families; Social Networks; Migrant Experience; İzmir

¹ Gazanfer Kaya, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye. E-mail: gazanferky@gmail.com

² Aykut Çalışkan, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye. E-mail: aykut.caliskan@deu.edu.tr

³ Şirin Ahmed, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye. E-mail: sirin.ahmed@deu.edu.tr

Giriş

Göçler geçmişten günümüze yaşanan ve de yaşanacak olan evrensel bir gerçekliktir. Göçler üzerinde bireysel etmenler rol oynadığı gibi, esas belirleyici olan toplumsal etmenlerdir. Nitekim iklim koşulları, savaşlar, istilalar, devrimler ve afetler nedeniyle yaşanan göçleri bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Göç olayının öznelerinin göçe yönelmesinde toplumsal etmenler önemli olmakla birlikte, bu öznelerin geçici ve kalıcı hareketliliğinin de yönelmiş olduğu toplumsal gerçeklikler bulunmaktadır. Göçmenlerin yerleştiği toplum, vatandaşı olunan ülkenin sınırları içerisinde bir yerleşim yeri olabildiği gibi, vatandaşı olunmayan bir ülke de olabilmektedir. İşte ülke sınırları dışına yönelen uluslararası göç, günümüz göç gerçekliğinin merkezini oluşturur. Bu göç de dikkat çeken yön, göçmenlerin aileleriyle birlikte düzenli ve düzensiz yollarla hedeflenen ülkelere gitme çabasıdır. Özellikle Avrupa ülkelerinin geçmişi ve bugünü, uluslararası düzenli/düzensiz göçmen hareketliliği ve de aile göçü açısından dikkat çeken bir özellik taşır. Bazı Avrupa ülkelerinin tarihindeki göçmen işgücü alım politikalarında, başlangıçta bireysel ve geçici bir nitelik taşıyan göç, sonradan kaçınılmaz olarak aile göçüne ve göçmenlerin kalıcılığına evrilmiştir. Dolayısıyla aileler açısından göç süreci, “parçalanma-birleşme” dikotomisini içinde barındırır. Özellikle de düzensiz göç olayını tetikleyen süreçler dikkate alındığında, ailelerin adeta dağılan taneler gibi farklı yerleşim yerlerinde yaşamını sürdürdükleri görülmektedir. Bu bağlamda göç süreçlerinin, toplumun prototipi olan aile kurumu üzerindeki etkisi oldukça belirleyicidir. Ayrıca aile kurumunun özellikleri ve bu özelliklerin içinde bulunulan toplumda geçirdiği bazı değişimler de ailenin birer ferdi olan göçmenlerin yaşantıları üzerinde etkili olmaktadır. Sosyal ağların Suriyeli aile göçüne etkilerinin göçmen yaşantıları ve beklentilerini nasıl etkilediğini inceleyen bu çalışma, dünyadaki göç hareketliliğinin son on yılını aşkın sürecine damgasını vuran Suriyeli aile göçünü merkezine almaktadır.

Suriye’de yaşanan iç çatışmalar ve savaş ortamına bağlı olarak, milyonlarca insan ülkelerini terk ederek öncelikle komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu bağlamda Suriye’nin komşu ülkeleri olan Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak’a yoğun göç hareketliliği gerçekleşmiştir. Türkiye, diğer komşu ülkelerle kıyaslandığında en fazla Suriyelinin göç ettiği bir ülkedir. Suriyeliler ayrıca başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, dünyanın diğer kıta ve ülkelerine de göç etmişlerdir. Bununla birlikte ülkeleri dışına çıkmak zorunda kalan Suriyeli göçmenlerin, aileleri ve yakın akrabalarının bir kısmı da Suriye’de yaşamaya devam etmektedir. Türkiye’de resmi verilere göre geçici koruma kapsamında yaşayan yaklaşık 3,5 milyon Suriyeli olup, bu nüfus Türkiye’nin değişik kentlerine farklı oranlarda dağılmıştır. Castles ve Miller’in vurguladığı üzere herhangi bir göç hareketi makro ve mikro yapıların etkileşiminin bir sonucudur. Makro yapılar büyük ölçekli kurumsal etmenlere işaret ederken, mikro yapılar ağlara, uygulamalara ve göçmenlerin kendi düşüncelerine göndermelerde bulunmaktadır (2008:36-37). Bu çalışmada İzmir’deki Suriyeli ailelerin göçe karar verme, göç deneyimi ve sonrasındaki göçmen yaşantı ve beklentileri üzerinde; İzmir’deki, Türkiye’nin diğer kentlerindeki, Suriye’deki ve de dünyanın diğer ülkelerindeki sosyal ağların etkileri mikro yapılara dayalı olarak araştırılmıştır.

Uluslararası Göç ve Aileler

Göç, yalın anlamıyla insan hareketliliği olmakla birlikte, çok boyutlu bir nitelik taşır. Göç olayı üzerinde çeşitli belirleyicilerin değişik düzeylerde etkileri vardır. Bireylerin yaşadığı yerleşim yerinden geçici ve kalıcı olarak göç etmeye karar vermesi üzerinde; ekonomik, politik, coğrafi, sosyal ve kültürel etmenleri aramak gerekir. Ayrıca daha somut bir etmen olarak aile

kurumunun göç hareketliliği üzerinde belirleyici olduğu açıktır. Ailedeki bireylerden bir veya birkaç kişinin göç ettiği durumlarda, göçmen ve aile arasındaki bağlar devam etmektedir. Özellikle de göçmenin ülkesindeki ailesinin yaşamını idame ettirmede bu bağ son derece önemlidir. Nitekim hedef ülkeye giden göçmenlerin, dövizleri/havaleleri geride kalanlar ve hatta ülkelerinin ekonomileri için kritiktir. Engelhardt'ın aktarımına göre Bangladeş, Senegal ve Filipinler'de yurtdışından para transferlerini yöneten bakanlıklar bulunmaktadır. Ekonomiyi ayakta tutabilmek için sığınmacıların gönderdiği paralara bağımlı yoksul ulusal ekonomilerin sayısı az değildir (2020:79). Her ülkenin deneyimlediği iç göçlerde aile üyelerinin katıldığı göç oldukça yaygın olmakla birlikte, ailelerin ülke sınırlarını geçerek yaptıkları uluslararası göç hareketlilikleri de günümüz dünyasında öne çıkmaktadır.

Göç evrensel bir gerçeklik olup, ülkelerin ve de kıtaların sınırlarını aşan önemli bir boyuta sahiptir. Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımında uluslararası göç; kişilerin geçici veya daimî olarak başka bir ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmalarıdır (IOM, 2013:88). Castles ve Miller'a göre uluslararası göç, daha iyi bir yaşam şansı arayışındaki kişinin başka bir yere göç etmesidir (2008:29). Her ne kadar insanlık tarihinin hemen her döneminde, ülke sınırları dışına değişik nedenlerle yönelen göç hareketliliği görülse de, 1800'lü yıllara gelindiğinde dünya nüfusunun % 90'ı kırsal alanlarda yaşadığından uluslararası göç hareketliliği sınırlıydı. Bir diğer deyişle tarım toplumlarının dünyasında uluslararası göç hareketliliği ancak deniz aşırı sömürgecilik ticaretinin ve de sanayi devriminin oluşturduğu yapısal değişimlerle mümkün olmuştur. Bu bağlamda 19. yüzyıl Batı dünyası, gerek iç göç gerekse de ülkeler/kıtalar arası göç hareketliliğinin öne çıktığı bir coğrafyaydı. Batı'nın, modernleşme, kapitalistleşme ve sanayileşme süreçlerinde geç kalmış toplumlar üzerinde kurduğu bağımlılık ilişkisi, merkez-çevre ülkeler arasındaki uluslararası göçü çift taraflı hale getirmiştir. Nitekim Avrupalı tüccar ailelerin veya yönetici/askeri kadroların çevre ülkelere göç hareketliliği gerçekleşmiştir.

Uluslararası göç hareketliliği, 20. yüzyılın dünyasında imparatorlukların parçalanması, ekonomik krizler, savaşlar ve bağımsızlık hareketlerine bağlı olarak hızlanmıştır. Son elli yılda ise ülkeler arasındaki ekonomik, siyasal ve kültürel etkileşimlerin yoğunlaşması küresel göç hareketliliği üzerinde etkili olmuştur. Bu bağlamda Ihlamur-Öner'e göre uluslararası göç günümüzde tüm ülkeleri ve toplumları ilgilendiren, giderek karmaşıklaşan, ulus-ötesileşen bir olgudur (2012:79). Bir diğer deyişle ülkelerin ekonomi politığının neoliberalizme evrilmesi, toplumsal yapılar ve de göç hareketliliği üzerinde önemli bir etki yaratmıştır. Sirkeci ve Cohen'e göre ise, neoliberal reformlar sınır ötesi ilişkileri ve ulusötesi yapıları teşvik etmiş ve bu durum da uluslararası göçü etkilemiştir (2015:13). Söz konusu dönemde öne çıkan neoliberal politikaları uygulayan ülkelerdeki tarımsal desteklemelerin sınırlandırılması ve özelleştirme girişimleri, kırsal yerleşimlerden kentlere yönelen göç hareketliliği arttırmıştır (Davis, 2012: 185).

Neoliberal küreselleşmenin öne çıktığı bu çağdaki iç göç dalgasına bağlı olarak bugün dünya nüfusunun yarıdan fazlası (%56) kentlerde yaşarken, kentlerde biriken bu nüfus düzenli veya düzensiz göçlere bağlı olarak başka ülkelere göç etme arayışındadır. Nitekim Massey ve diğerlerinin belirttiği dünya sistemleri kuramının şu temel saptaması, söz konusu göç arayışıyla ilişkilidir. Bu kurama göre merkez kapitalist ekonomik ilişkilerin çevresel ve kapitalist olmayan toplumlara etki etmesi yurtdışına göç etmeye yatkın hareketli bir nüfus yaratmaktadır (Massey vd. 2014: 24). Ayrıca çevre ülkelerde işsizlik, yoksulluk, kayıt dışı istihdam ve düşük ücretler gibi itici gerçeklikler; görece işçi ücretlerinin yüksek olduğu Batılı ülkelere yönelen göç de

çekici olabilmektedir. Toksöz'ün ifadesiyle gelişmiş ülkelerin hizmet sektörlerindeki vasıfsız işlerdeki emek talebi de uluslararası göç hareketliliğinde belirleyicidir (Toksöz, 2006:4). Bu göçmen emeğinin, ucuz ve bir ölçüde kayıt dışılığı, işverenler açısından oldukça avantajlıdır. Uluslararası göç hareketliliğinde ekonomik etmenlerin rolü öne çıkmakla birlikte, göç edilmesi hedeflenen ülke ile tarihsel, kültürel bağlar ve de sosyal ağlar da önemli rol oynamaktadır. Örneğin Kıbrıs'ta egemenlik kurmuş İngiltere'nin Kıbrıs ile tarihsel bağı nedeniyle, Kıbrıslı Türklerin temel göç yerlerinin başında İngiltere gelmektedir (Coştu, 2020). Ayrıca Uluslararası Göç Örgütü'nün Azerbaycanlıların göçüne ilişkin hazırladığı raporda, Türkler ve Azeriler arasındaki dil, kültür, gelenek ve görenek benzerliğinin göç hareketliliği noktasında çekici faktörleri oluşturduğu vurgulanmıştır (IOM, 2001).

Yukarıda belirtildiği gibi farklı nedenlerle gerçekleşen uluslararası göç hareketliliğine bağlı olarak milyonlarca insan, ülkeleri dışında yaşamaktadırlar. Uluslararası Göç Örgütü'nün Dünya Göç Raporu'na göre dünyada kendi ülke sınırları dışında yaşayan göçmen sayısı 1970'te 84,460,125 (dünya nüfusu içindeki oranı %2.3), 2000'de 173,588,441 (dünya nüfusu içindeki oranı %2.8) ve 2019'da ise 271,642,105 (dünya nüfusu içindeki oranı %3.5) kişidir (IOM World Migration Report, 2020: 21). Ayrıca 2000 yılında dünya genelindeki mülteci sayısı 12,1 milyonken (Castles ve Miller, 2008:245), 2018 yılında bu sayı 20,4 milyona yükselmiştir (Migration Data Portal, 2019). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre dünyada 20 milyonu aşan mülteci sayısının yanında 4,1 milyon mülteci statüsünü almamış sığınmacı, 5,7 milyon Filistinli mülteci ve ülkesinden yerinden edilmiş olan 48 milyon insan bulunmaktadır (Akt. Kaplan, 2022:20). Bu rakamlar da göstermektedir ki milyonlarca sığınmacı eşini, dostunu, akrabasını, malını, mülkünü, işini, kültürünü, geleneğini, kısacası yurdunu terk etmek zorunda bırakılmıştır. Hepsisi de savaş, şiddet, doğal afet, eşitsizlik, takibata uğrama ve vatanlarının batma korkusundan ya da çocukların geleceği için duydukları kaygıdan kaçmaktadırlar (Engelhardt, 2020:21).

Uluslararası göçmenlerin hem geldikleri ülkelerdeki hem de göç ettikleri ülkelerdeki sosyal bağları açısından belirleyici kurumların başında aile gelmektedir. Geçmişten günümüze ülke sınırları dışına çıkan milyonlarca göçmenin gerek göçe karar vermesi gerek göç süreci ve de sonrasındaki aile birleşimi, göç hareketliliği açısından ailenin ne kadar merkezi bir yer taşıdığını göstermektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün Göç Terimleri Sözlüğü aile birleşimini; zorla ya da gönüllü göç nedeniyle birbirinden ayrı düşmüş aile üyelerinin menşe ülke dışında başka bir ülkede, yeniden bir araya gelme süreci (2013:8) olarak tanımlamaktadır. Nitekim Max Frish'in Avrupa'ya işçi göçü ile ilgili sözü bu durumu somutlaştırır: "Biz işçi istedik, onlar insan gönderdiler" (Erdenir, 2016:11). Bir diğer deyişle, hane halkının yaşamını idame ettirmek ve yeni bir hayat kurmak için düzenli ve düzensiz yollarla girişilen uluslararası göç, bazı durumlarda başlangıçta bireysel bir görünümdeyken, süreçte tamamlanmış aile göçüne dönüşmektedir. Göç Terimleri Sözlüğü'ne göre aile göçü; aile birleşimini ve ailenin bütün olarak göç etmesini kapsayan genel kavramdır (2013:8). Bu bağlamda Faist'in de vurguladığı üzere hane halkları, akran grupları ve yerel topluluklar gibi belirli birimler, göç araştırmalarında özel bir ilgiyi hak etmektedir (Faist, 2003:141). Söz konusu birimlerin oluşturduğu ağ örgüleri tarafından temin edilen bağlar uluslararası göç ile ilgili riskleri azaltır. Göç eden bireyler iş bulma ve barınma konularında kendinden önceki göçmenlerden yardım bekleyebilirler. Bu etkileşimler göçün maliyetini ve içerdiği riskleri azaltarak kolaylaştırmaktadır (Faist, 2003:202; Toksöz, 2006:21). Bu sosyal ağlara bağlı olarak şekillenen gerçeklik, aynı zamanda ailelerin zincirleme göç sürecine dahil olmasını getirmektedir. Nitekim Berlin'de gerçekleştirilen bir araştırmada (1984) rastlanan zincirleme göç bağlamında Erzincan'da bir köyden gelen 100 aile,

Şanlıurfa'dan gelen 140 aile, Siirt'ten 250 aile Berlin'e yerleşmiştir (Akt. Biriz Karaçay, 2012:407). Bu durum göç hareketliliğinde sosyal ağların etkisinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim Toksöz'e göre göç ağları, yaşadıkları ülkelerde yeterli istihdam bulamayan kişilerin göç kararı vermesi ve hedef ülkeyi seçmesinde belirleyicidir (2006:24).

Uluslararası göç hareketine katılanların ülkelerinin içinde bulunduğu son derece olumsuz sosyo-ekonomik koşullar ya da diğer etmenler göç olayının tetikleyicisidir. Göç ailelerin parçalanmasını kaçınılmaz kıldığı gibi, ailenin bireylerinin yaşamlarını sürdürmek için de bir zorunluluktur. Müller, Filipinler'in Manila kentindeki diğer ülkelere giden işçi göçüne (Deniz aşırı Filipinli İşçiler) değinmektedir. Tahmini olarak on milyon insan içindeki kadınlar ağırlıklı olarak ev işlerinde, otellerde çalışmak; erkekler ise ağırlıklı olarak inşaatlarda ya da denizci olarak çalışmak için diğer ülkelere göç ederler. Göç edenler, çocuklarından, eşlerinden ve ana babalarından ayrı bir yaşamı deneyimlerler. Geleneksel anlamda çok sıkı olan aile bağları uzun yıllar süren ayrılıklarla yıpranıyor. Düzenli para akışı yiyecek ve eğitim garantisini sağlarken, ana babaların ve eşlerin boşluğu doldurulamıyor (Müller, 2020:198-199). Uluslararası göçte 1960'lardan bu yana kadınlar emek göçünde merkezi bir rol üstlendiler. Kadın işçiler, Cape Verdinas'lıların İtalya'ya, Filipinlilerin Ortadoğu'ya, Taylandlıların Japonya'ya yaptıkları göç kadar farklı göçlerde çoğunluğu oluşturmaktadırlar (Castles ve Miller, 2008:13). Yabancı işçiler esas olarak yerli iş gücünün çalışmaya razı gelmediği imalat sanayi, madencilik, inşaat ve hizmet sektörlerinin ağır çalışma koşullarına sahip düşük ücretli işlerinde istihdam edilirler (Toksöz, 2006:27). Bununla birlikte göçün kaynak ülkelerindeki çalışma ve ekonomik koşullarının görece daha kötü olması, göçmenler için göç edilen ülkede şartların belli bir düzeyde kabulünü getirmektedir. Güllüpınar'ın belirttiği üzere göç etmeye karar vermede öne çıkan neden, ailenin göçe bağlı olarak düzenli gelir ihtiyacını karşılaması ve refah seviyesini yükseltmesidir (2012:63).

Aile temelli uluslararası göçte aile birleşimine dayalı göç yaygın bir durumdur. Özellikle göç sürecinde uzun yıllar öncü ve ağırlıklı bir rol üstlenen erkek göçünün, Almanya'daki Türklerin de içinde yer aldığı "misafir işçi göçü" örneğindeki gibi, yerleşikliğe evrilmesine bağlı olarak eş ve çocukların göçü söz konusu olmuştur. Bu durumda uluslararası göçte, aile yapısı ve ailedeki kadının rolüne ilişkin değişimleri getirmiştir. Akçapar ve Taner'in vurguladığı üzere kadınların uluslararası göç hareketlerinde yer bulması, geniş ailelerin çekirdek aile formuna dönüşmesine neden olmaktadır. Ayrıca kadınların para kazanması, ekonomik kararlarda etkinleşmesi ataerkil aile yapısında gerilime ve çatışmalara neden olmaktadır (2021:18). Dolayısıyla göç süresince göçmenler sadece buldukları fiziksel mekânı değiştirmezler. Kendileri ve ailelerinin hatta sonrasında gelecek olan kuşaklarının hayatlarında köklü bir değişim sürecini de başlatırlar (Castles ve Miller, 2008:29). Uluslararası göç alanında Türkiye, özellikle 2000'li yıllarda artan oranda göç alan ülke olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Türkiye'ye yönelen kitlesel Suriyeli göçü ile ülkeye milyonlarca yerinden edilmiş insan yerleşmiştir. Dünyada en fazla uluslararası göçmenin yaşadığı ülke olan Türkiye'deki Suriyeli ailelerin oluşturduğu sosyal ağların sosyolojik boyutlarının ele alınması oldukça önemlidir.

Türkiye dışında Suriyeli göçmenlerin yöneldiği Arap nüfusun ağırlıklı olarak yaşadığı Mısır ve Ürdün'de yaşam beklentisi ve sosyal koşullarının incelenmesi amacıyla araştırmalar yapılmıştır. Mısır'da El-Arabi (2022) Suriye'den göç edenlerin yaşadığı yerleşim yerlerinde yüksek kira fiyatlarının olduğunu, bu durumun Suriyeli göçmenlerin geçimlerini sağlamalarına engel olduğunu, geçinmek amacıyla Suriyeli göçmenlerin mesleklerini değiştirebildiğini, işgücü piyasası açısından farklı işlere yönelmelerinin göçmenler açısından kolaylıkla tercih edildiğini

ayrıca sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamadıklarını ifade etmiştir (2022:56). Başka bir çalışmada ise Suriyelilerin buldukları kentlerdeki ikametlerinin yüksek maliyet getirdiğinden kurumlarla idari açıdan sorun yaşadıkları, özellikle genç erkeklerin askerlik sorunu nedeniyle Suriye'ye dönmeye sıcak bakmadıkları ve endişe duydukları tespit edilmiştir (Seyyid Ahmed, 2020:1773).

Ayrıca Ürdün'e göç eden Suriyeli ailelerin kendi ülkelerinde savaş öncesinde huzurlu bir yaşam sürdükleri ve güçlü aile bağlarının olduğu ifade edilerek farklı ülkelere dağılmalarının iş arkadaşlarını kaybedilmesi, sosyal desteğin azalması, zor şartlarla karşı karşıya kalınması nedenleriyle sosyal ilişkilerin zayıfladığı ya da bozulduğu raporlanmıştır (Eyyup El-Mumini ve Ahmed Avdet, 2022:287). Ürdün'deki Suriyeli göçmenlerin su, barınma, işsizlik, azalan sağlık, eğitim ve altyapı seviyeleri gibi daha önceden var olan zorlukların artırdığı vurgulanmıştır (Elklhud, 2019: 60).

Suriyeli Ailelerin Türkiye'ye ve İzmir'e Göçü

Türkiye, göç hareketliliği açısından önemli bir konumdadır. İmparatorlukların ve devletlerin kurulduğu bu coğrafyada geçmişten günümüze göç hareketliliği devam etmektedir. Türkiye göç alan, göç veren ve de göç olayında transit geçiş ülke rolü ile uluslararası göç çalışmalarının odağını oluşturur. 2011 yılı Nisan ayında başlayan ve günümüzdeki sayıları yaklaşık olarak 3,5 milyon olduğu ifade edilen Suriyeli göçü, Türkiye'nin deneyimlediği diğer göç süreçlerinden farklıdır. Türkiye'nin komşuları kaynaklı (Bulgaristan, Yunanistan, İran, Irak gibi) göç hareketliliği öncesinde de olmakla birlikte, Suriyeli göçü hem niceliksel hem de oluşturduğu diğer etkiler bakımından geçmiş göçlerden farklı boyutlar taşır. Erdoğan'ın da belirttiği üzere Türkiye'nin Suriyeli sığınmacılar konusunda belli bir dönem uyguladığı temel yaklaşım "açık kapı politikası" olmuştur. Bu politika, Türk hükümetinin, zulüm ve savaştan kaçan insanların için sınırlarının açık olduğunu ve öyle kalacağını, gelenlerin ise Türkiye'deki temel ihtiyaçlarının karşılanacağını ve kimsenin zorla geri gönderilmeyeceği yaklaşımına dayanmaktadır (Erdoğan, 2018:227).

Suriye'den diğer ülkelere yönelen kitlesel göç esasında, ikamet edilen ülkedeki aile ve yakın akrabalık yapısının parçalanmasına neden olan aile göçüdür. Suriye'deki çatışma ortamına bağlı olarak yaşadıkları yerleşim yerlerini terk etmek zorunda kalan ailelerin, birinci derecede akraba ve yakınlarının bazıları Suriye'de kalmıştır. Suriye'den ayrılanlar ise değişik ülkelere ve Türkiye örneğinde de olduğu gibi ülkenin değişik kentlerine dağılmışlardır. Türkiye, en fazla Suriyeli ailenin yerleştiği ülkedir. Suriye'den Türkiye'ye geçiş yapan yerinden edilmiş aileler, başlangıçta Şanlıurfa, Mardin, Kilis ve Hatay gibi sınır illerine yerleşmişlerdir. Suriyeli göçmenler sonrasında yakın bölgedeki Adana ve Mersin gibi yakın metropol kentlerine ve de Türkiye'nin diğer metropol illerine yönelmişlerdir. Bir diğer deyişle, göçün ortaya çıkardığı maliyeti de karşılamak için istihdam olanaklarının görece iyi olduğu yerlere doğru bir göç hareketliliği yaşanmıştır. Çalışkan (2020) tarafından yapılan araştırmada Suriyelilerin mekân tercihlerinde rasyonelliğin analizi yapılmış, Suriyeli göçmenlerin çalışma ve sosyal güvenlik olanaklarının daha iyi olduğu yerleşim yerlerini tercih ettikleri saptanmıştır (2020:1189). Ayrıca 2023 yılı rakamlarına göre İstanbul, Suriyelilerin en fazla sayıda yaşadığı kentlerin başında gelmektedir. İstanbul'da 531.816 Suriyeli kayıtlıdır. İl Göç Dairesi Başkanlığı'nın 2023 yılı rakamlarına göre İstanbul'u sırasıyla 452.189 ile Gaziantep, 357.278 ile Şanlıurfa ve 337.644 ile Hatay, 243905 ile Adana ve 237474 ile Mersin izlemektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Dolayısıyla yerinden edilmiş Suriyeli aileler, Türkiye'nin her ilindedir, Koca ve Altınoluk bu duruma

“Suriyeliler Her Yerde!” (2022) isimli çalışmalarıyla da işaret etmişlerdir. Her yerde olan Suriyeli ailelerin içinden buldukları illerin toplumsal yapısına olan etkileri üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Türkiye’ye göç eden Suriyeli ailelerin büyük bir çoğunluğu, Türkiye sınırına yakın Kuzey Suriye’nin kentlerinden gelmiştir. Buldukları kentlerin köy ve kasabalarından Türkiye’ye göç edenlerin çoğunluğu, geleneksel ve ataerkil bir toplum yapısından gelmektedirler. Nitekim erken yaşta evlilik ve hanelerdeki ortalama çocuk sayısı gibi durumların yerli nüfusa göre fazlalığı, Suriyeli ailelerin öne çıkan özelliğidir. Bu durum göçmen nüfusun artışına ilişkin projeksiyonları öne çıkarmaktadır. Nitekim Kamu Denetçiliği Kurumu’nun 2018 tarihli “Türkiye’deki Suriyeliler Özel Raporu’nda şu tespitle bulunulmuştur: “Hem sınır bölgelerinden devam edebilecek muhtemel geçişler hem de yeni doğumlar sonucu doğal nüfus artışı bu konuda etkili olacaktır. Sayının artışında bir başka konu da ileride yaşanacak olan “aile birleştirmeleridir. Bu çerçevede on yıl sonra Türkiye’de 4-5 milyonu aşkın bir Suriyeli nüfus olması ihtimali yüksek görünmektedir” (2018:196). Suriyeli ailelere ilişkin bu demografik projeksiyon, Suriyeli kitlesel göçün merkezindeki aile kurumunun önemine işaret etmektedir.

Suriyeli göçmen ailelerde kadınların ev dışında çalışmasına olumsuz yaklaşılması da geleneksel değer örüntülerinin kadınların yaşamları üzerindeki sınırlayıcı etkisinin işaretidir. Böylelikle Suriyeli ailelerde ağırlıklı olarak erkek işgücü çalışmakta olup, iş bulma olanaklarının görece fazla olduğu büyük kentlere yönelen bir hareketlilik vardır. Büyük kentlerin işgücü piyasası bir yandan “ucuz göçmen emeği” için istihdam yaratırken; diğer yandan ise barınma, ulaşım, gıda gibi ihtiyaçların pahalılığı, Suriyeli ailelerin geçimini zorlaştırmaktadır. Nitekim Aslan ve Güngörün İstanbul’daki Suriyeliler ile ilgili araştırmasında da ülkenin dilini bilmemek, resmî işlemlerde engellerle karşılaşmak, iş piyasasından ve toplumdaki dışlanmak, geçinme, barınma, sağlık, eğitim ve uyum sorunları yaşamak öne çıkan sorunlardır (2019:1602). Bu bağlamda barınma en öne çıkan sorundur. Bu durumun en somut göstergesi özellikle kiraların görece yüksek olduğu İstanbul’da aynı evde iki veya üç ailenin bir arada kalmasıdır. Kaya ve Kıraç’ın İstanbul’da yaşayan Suriyelilerin durumuna ilişkin araştırmalarının sonucuna göre Suriyelilerin %9’u iki ailenin paylaştığı bir konutta ve %10,5’i ise üç ailenin paylaştığı bir konutta kalmaktadır (Kaya ve Kıraç, 2016:18). Suriye’den Türkiye’ye yönelen zorunlu aile göçü, zorunlu olarak ailelerin aynı evin kirasını paylaşarak birlikte yaşamalarına neden olmaktadır. Böyle bir durumun İstanbul gibi konut kiralarının diğer kentlere göre oldukça yüksek olduğu bir kentte tespit edildiğini belirtmek gerekir.

Suriyeli ailelerin deneyimlediği göç, Suriye’deki geniş aile yapısının parçalanmasını getirmiştir. Böylece aile fertleri ve yakın akrabalar dünyanın değişik ülkelerine dağıldığı gibi, en çok sığındıkları Türkiye’nin de değişik kentlerine dağılmışlardır. İzmir, Türkiye’nin en fazla nüfusa sahip 3. kenti olmakla birlikte, Suriyeli göçmenlerin üç büyük kent içinde en fazla yaşadığı ikinci kenttir. İzmir, Suriye sınırına oldukça uzak bir kent olmasına rağmen, uluslararası göçmenlerin Avrupa’ya geçişinde transit bir göç uğrağıdır. Nitekim İzmir İli Konak İlçesi Basmane Sementi Oteller Sokağı ve çevresi, ucuz otellerin ve eski evlerin olduğu kent içi çöküntü bölgesi olarak, Yunanistan üzerinden Avrupa’ya kaçak yollarla geçmeyi hedefleyen uluslararası göçmenlerin (çoğunluğu aileleriyle buradadır) belli bir süre yaşadığı (beklediği) bir mekandır. Afrika, Asya ve Ortadoğu coğrafyasından göçmenler, buradaki göçmen popülasyonunda öne çıkmaktadır (Kaya ve Sarıkaya, 2020). Bu bağlamda İzmir, yerinden edilmiş ve zorunlu göç sürecini deneyimleyen Suriyelilerin, Avrupa’ya geçiş için yöneldiği kentlerin başında gelmektedir. Türkiye’nin Suriye’de iç savaş nedeniyle açık kapı politikası uyguladığı dönemde

Türkiye'ye giriş yapan ve kısa sürede sayıları milyonlara ulaşan Suriyelilerin bir kısmı, mülteci olarak Avrupa ülkelerine sığınma çabasına yönelmişlerdir. 2014-2015 yıllarında Türkiye'ye yönelen kitlesel Suriyeli aile göçünün bir kısmı Avrupa'ya geçmek için İzmir'e gelmişlerdir. Bu göçmenlerin bazıları kaçak yollarla Yunanistan'a geçtikleri gibi, oradan da Almanya, İsviçre, Fransa gibi ülkelere sığınmacı olarak gitmişlerdir. Sonraki yıllarda sınırın her iki tarafındaki katı güvenlik önlemleri ve AB ülkelerinin Suriyelileri Türkiye'de tutma girişimleri, bu göçmen akışını seyreltmıştır. Günümüzde 150 bin civarında Suriyelinin yaşadığı İzmir hem buraya kayıtlı Suriyeli ailelerin hem de buradaki göç ağlarını kullanan göçmenler ile düzensiz göçe hazırlanan diğer Suriyeliler için önemli bir konumdur.

Yöntem

Yerleşim yerleri üzerinden gerçekleştirilen nüfus hareketliliğinin politik, sosyal, ekonomik ve kültürel bileşenlerinin olması, nedenleri ve sonuçları itibarıyla toplumsal yapı öğelerinden aileleri de etkilemektedir. Aile ve göçün toplumsal birer kurum olarak birlikte işleyiş gerçekliği; göç olgusunu deneyimleyen göçmenleri sadece kaynak ülkelerdeki sosyal ağları aracılığıyla kurdukları iletişim süreçleri açısından değil, aynı zamanda farklı mekanlara dağılan diğer üyelerini toplumsal ilişkiler üzerinden sosyolojik bağlamda incelemeyi gerekli kılmaktadır. Bununla birlikte aile kurumunun bireylerin sosyalizasyon süreçleri açısından işlevi ve kültürel değerlerin aktarılma süreçlerindeki rolü değerlendirildiğinde aile kurumunun göçmen yaşantıları ve iletişim ağları üzerinden araştırılması önem arz etmektedir.

Suriye'de Arap Baharı sonrasındaki gelişmeler ışığında yaşanan iç çatışma ve savaş ortamından kaynaklı kitlesel göç gerçekliği 2011 yılından sonra çevre ülkeleri de etkilemiştir. Türkiye'ye en uzun sınır komşusu Suriye'den önemli oranda göç gerçekleşmiştir. 2011-2023 yılları arasında Türkiye'ye gerçekleşen Suriye göçü resmi verilere göre 16.03.2023 tarihi itibarıyla 3.447.837 göçmene ulaşmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Suriye Arap Cumhuriyeti'nden Türkiye'ye göçün en yoğun olduğu 2012 yılından 2018 yılına kadar geçen sürede Suriye Arap Cumhuriyeti'nin nüfusu %13,15 oranında azalmıştır (Nüfusu, 2023). Bu durum Suriye halkının yaklaşık olarak her yedi bireyinden birinin çeşitli nedenlerle göç ettiği, vefat ettiği ya da ülkesinden ayrıldığı anlamına gelmektedir. Demografik azalışa etki eden göç gerçekliği ise aile bireylerinin birbirleriyle olan sosyal ilişkilerini etkilemekle kalmayıp aynı zamanda göç deneyimi sonrasında ayrılık, mekânsal uzaklaşma ve pek çok farklı toplumsal deneyime neden olmuştur.

Bu çalışma sosyal ağların Suriyeli aile göçüne etkilerinin göçmen yaşantıları ve beklentileri üzerinden incelenmesini hedeflemektedir. Araştırmada Suriye göçü sonrası İzmir'in Buca ilçesinde ikamet eden Suriyeli göçmenlerin aileleriyle birlikte göç deneyimleri ve ülke içi ya da diğer ülkelerdeki sosyal ağları vasıtasıyla deneyimledikleri uluslararası göçün toplumsal yaşantıları üzerindeki etkilerini aile kurumu gerçekliğinden hareketle çözümlemeye çalışmaktadır. Nitel araştırma yönteminin esas alındığı çalışmada durum araştırması deseniyle İzmir ili Buca ilçesi Göksu ve Fırat mahallerindeki gerçekleşen göç hareketliliğinin aile üzerinden yansıttığı Suriyeli göçmen hareketliliği ve etkilerinin anlaşılması hedeflenmiştir. Çalışma Türkiye'de geçici koruma kapsamında yer alan Suriyeli göçmen ailelerin farklı ülkelerde kurdukları sosyal ağlar vasıtasıyla sosyal sorun ve yaşam beklentilerine etki eden özelliklerin anlaşılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel problem cümlesi Suriyeli göçmenlerin ülke içi ve diğer ülkelerdeki sosyal ağları vasıtasıyla yaşantıları ve iletişim süreçleri ile aile gerçekliğinin deneyimlediği sosyal sorunlar ve beklentilerinin anlaşılmasıdır.

Araştırma kapsamında toplam 15 Suriyeli göçmen ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Sosyal ağların Suriyeli aile göçüne etkilerinin göçmen yaşantıları ve beklentileri üzerinden incelenmesini amaçlandığı araştırmada nitel analize tabi tutulan araştırma soruları aşağıda ifade edilmiştir:

- Araştırma kapsamında geçici koruma statüsündeki Suriyeli göçmenlerin sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
- Suriyeli göçmen ailelerin kurdukları sosyal ağların göçmenlerin yaşantısına ve beklentilerine etki eden özellikleri nelerdir?

Veri Toplama Aracı

Çalışma kapsamında yer alan katılımcılar İzmir ili Buca ilçesi Göksu ve Fırat mahallerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Araştırmada söz konusu mahallelerin tercih edilme nedeni dar geliri ve dezavantajlı toplumsal kesimlerin yaşadığı ve Suriyeli göçmenlerin yoğun kümelenildiği yerleşim yerleri olarak öne çıkmalarıdır. Araştırmanın temel problem cümlesi uyarınca Suriyeli göçmenlerin ülke içi ve diğer ülkelerdeki sosyal ağları vasıtasıyla yaşantıları ve iletişim süreçleri ile aile gerçekliğinin deneyimlediği sosyal sorunlar ve beklentilerin anlaşılması planlanmıştır. Araştırmada veri toplama teknikleri arasından yarı-yapılandırılmış görüşme (mülakat) formu kullanılmıştır.

Bu bağlamda hazırlanan görüşme formu çerçevesinde Suriyeli göçmenlerin aileleriyle birlikte deneyimledikleri göç olgusu sosyal ağlar ve diğer kurumsal bileşenler süzgecinde ele alınmıştır. Araştırma sürecinde olabildiğince farklı sosyo-demografik özelliklere sahip göçmenlerin çalışmada yer almasına özen gösterilerek çalışma öncesinde inşa edilen kota örnekleme dahilinde araştırma sonuçlandırılmıştır. Katılımcılar ile görüşmeler rasgele gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede saha araştırmasında gönüllü olarak katılım sağlayan 15 katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir.

Görüşme formu çerçevesinde Suriyeli göçmenlere göç etme karar süreçleri, göçün bireysel mi yoksa aile üyeleriyle mi birlikte ve hangi koşullarda gerçekleştirildiği, aile üyelerinin Suriye, Türkiye ve diğer ülkelerdeki sosyal ağları, yaşantılarındaki deneyimlediği sorunları açığa çıkaran iletişim süreçleri ve araçları ile ekonomik ve sosyal destek alma durumları, çalışma hayatı, eğitim, sağlık, barınma ve sosyal ilişkiler açısından düşünceleri ve gelecek beklentilerini anlamaya yönelik sorulara yer verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırma, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 20.01.2023 tarihli toplantısında etik açıdan uygun görülen karar doğrultusunda gerçekleştirilmiş ve hazırlanan görüşme formu doğrultusunda saha araştırması sürecine başlanılmıştır. Görüşmeler 28.01.2023-12.02.2023 tarihleri arasında dört farklı zaman diliminde yapılmış, çalışma kapsamında toplam 15 Suriyeli göçmenle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca görüşme öncesinde araştırmanın kapsamı ve içeriği hakkında Suriyeli göçmenlere bilgi verilerek mülakatlar yüz yüze uygulanmıştır. Suriyeli mültecilerle yapılan görüşmelerde mülakat süreci Arapça ve Türkçe gerçekleştirilmiştir. Çeviri faaliyetleri araştırmanın yazar listesinde yer alan ve Arapça bilen araştırmacı tarafından yerine getirilmiştir. Katılımcılara

araştırma sürecinde ses kaydı alınmayacağı, kişisel bilgilerinin alınmayacağı ve isimlerinin yer verilmeyeceğine dair bilgiler aktarılmıştır. Suriyeli aileler ile yapılan görüşmeler 1 saat ile 2 saat arasında değişkenlik göstermiş ve aile üyelerinin de yer aldığı genellikle ev içi ortamlarda gerçekleştirilmiştir.

Veri Değerlendirme Süreci

Sosyal ağların Suriyeli aile göçüne etkilerinin göçmen yaşantıları ve sosyal sorunları ile beklentileri üzerinden incelenmesini hedefleyen çalışmada, katılımcıların anlatıları belirtilen soru cümleleri kapsamında MAXQDA programında analiz edilmiştir. Görüşmelerde yer alan katılımcılara veri toplama ve analiz sürecinde görüşme sırasına göre katılımcı kodu atanmıştır. Anlatılarının ifadelerine birebir yer vererek araştırma kapsamında toplanılan veriler nitel araştırma yöntemi esas alınarak analize tabi tutulmuştur. Nitel verilerin analiz sürecinde tema ve kategorilerin belirlenmesi süreci transkript yöntemi üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tema ve kategorilerin kategorik düzeyde sunumunda ve analizinde MAXQDA programının görselleştirme araçlarından istifade edilmiştir. Bu doğrultuda tema ve kategorilerin belirlenmesinde Suriyeli göçmenlerinin anlatıları analitik kodlamaya tabi tutulmuş, içerik analizi üzerinden metin çözümlemeleri yapılarak nitel analiz süreci tamamlanmıştır.

Bulgular

Suriyeli göçmenlerin anlatıları üzerinden tema ve kategorilerin belirlenmesi işlemleri MAXQDA programında gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların anlatıları transkript yöntemi üzerinden analiz edilerek araştırma sonucunda elde edilen tema ve kategoriler Suriyeli göçmenlerin ifadeleri üzerinden yorumlanmıştır. Bu bağlamda öncelikle araştırmada yer alan katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler ve derleyici sonuçlar paylaşılmış olup, sonrasında araştırma sorunsalı bağlamında elde edilen nitel analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Araştırma kapsamında 15 Suriyeli göçmenle görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara ilişkin sosyo-demografik bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur. Suriyeli göçmenler ile gerçekleştirilen görüşmelerde söz konusu bilgiler görüşme sırasına göre atanan kod bilgiler üzerinden sunulmuştur. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri aile üyelerinin de genel özelliklerini yansıtan on bir farklı değişken üzerinden açıklanmıştır. Çalışma kapsamında dokuz erkek, altı kadınla görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaş dağılımları ise 21 ile 53 yaş arasında değişkenlik göstermiştir. Eğitim durumları açısından araştırmada yer alan Suriyeli göçmenlerin dağılımları incelendiğinde beş katılımcının ilkökul, bir katılımcının ortaokul terk, iki katılımcının ortaokul, dört katılımcının lise, üç katılımcının ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Eğitim durumlarına göre katılımcıların düzgün dağılım sergilediği anlaşılmaktadır. Suriyeli katılımcıların medeni durumları incelendiğinde ise bir katılımcının bekar, bir katılımcının boşanmış, diğerlerinin ise evli olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada Suriyeli ailelerin deneyimleri araştırıldığı için medeni durumları bekar ya da boşanmış olan bireylerin de geniş aile yapısı içerisinde yaşamlarını sürdürdükleri anlaşılmıştır. Katılımcıların çocuk sayıları bir ile yedi arasında değişkenlik göstermekte olup, hane halkı sayısının en az beş olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar arasından beş kişi hane gelirini ifade etmemiş olup, diğer katılımcıların ise hane gelirleri iki bin ile on altı bin arasında değişkenlik göstermektedir.

Tablo 1. Katılımcılara İlişkin Sosyo-Demografik Bilgiler

Kod Adı	Cinsiyeti	Yaşı	Eğitim Durumu	Medeni Durumu	Çocuk Sayısı	Hane Geliri	Doğum Yeri	Hane Halkı Sayısı	Mesleği	Etnik Köken	Yerleşim Yeri
Katılımcı-1	E	31	Ortaokul Terk	Evli	1	5000	Halep	5	Esnaf	Arap	Göksu
Katılımcı-2	E	21	Lise	Bekar	-	2000	Halep	7	Esnaf	Arap	Göksu
Katılımcı-3	K	30	Ortaokul	Evli	4	3200	Halep	6	Ev Hanımı	Arap	Göksu
Katılımcı-4	K	37	Lise	Boşanmış	3	-	Halep	7	İşçi	Arap	Göksu
Katılımcı-5	E	39	Üniversite	Evli	5	8500	Halep	7	Mobilyacı	Kürt	Fırat
Katılımcı-6	E	35	İlkokul	Evli	3	10000	Halep	5	Oto Elektrikçisi	Kürt	Fırat
Katılımcı-7	K	33	İlkokul	Evli	3	7000	Halep	5	Ev Hanımı	Türkmen	Fırat
Katılımcı-8	E	53	Ortaokul	Evli	2	10000	Halep	6	Esnaf	Arap	Fırat
Katılımcı-9	K	39	İlkokul	Evli	4	6000	Halep	6	Esnaf	Arap	Fırat
Katılımcı-10	K	40	İlkokul	Evli	5	7000	Halep	7	Ev Hanımı	Arap	Fırat
Katılımcı-11	E	35	Üniversite	Evli	2	16000	Halep	4	Öğretmen	Arap	Göksu
Katılımcı-12	E	41	Üniversite	Evli	2	-	Deyrizor	4	Esnaf	Arap	Göksu
Katılımcı-13	K	48	İlkokul	Evli	7	-	Halep	9	Ev Hanımı	Arap	Göksu
Katılımcı-14	E	38	Lise	Evli	5	-	Halep	7	İşçi	Arap	Göksu
Katılımcı-15	E	46	Lise	Evli	4	-	Haseke	6	Toptancı	Arap	Göksu

Araştırma İzmir ili Buca ilçesinde Suriyeli göçmenlerin sosyo-mekansal açıdan kümelendiği iki farklı mahallede gerçekleştirildiğinden katılımcıların önemli bir kısmı Gediz olarak da ifade edilen Göksu ve Fırat mahallelerinden araştırmaya katılmıştır. Çalışma kapsamında 9 katılımcı Göksu Mahallesi'nden, 6 katılımcı ise Fırat Mahallesi'nden çalışmaya katılım göstermiştir. Katılımcıların etnik kökenleri incelendiğinde araştırmaya katılanların önemli bir kısmı Arap kökenlidir ve Halep doğumludur. Ayrıca araştırmada Deyrizor ve Haseke doğumlu katılımcılar da yer almaktadır. Katılımcılar arasında kadınların ev hanımı olduğu görülürken, erkeklerin ise esnaf, işçi, mobilyacı, toptancı ve öğretmen gibi farklı meslekleri yaptıkları görülmektedir.

Sosyal Ağların Göçmen Yaşantı ve Beklentilerine Olan Etkilerinin Analizi

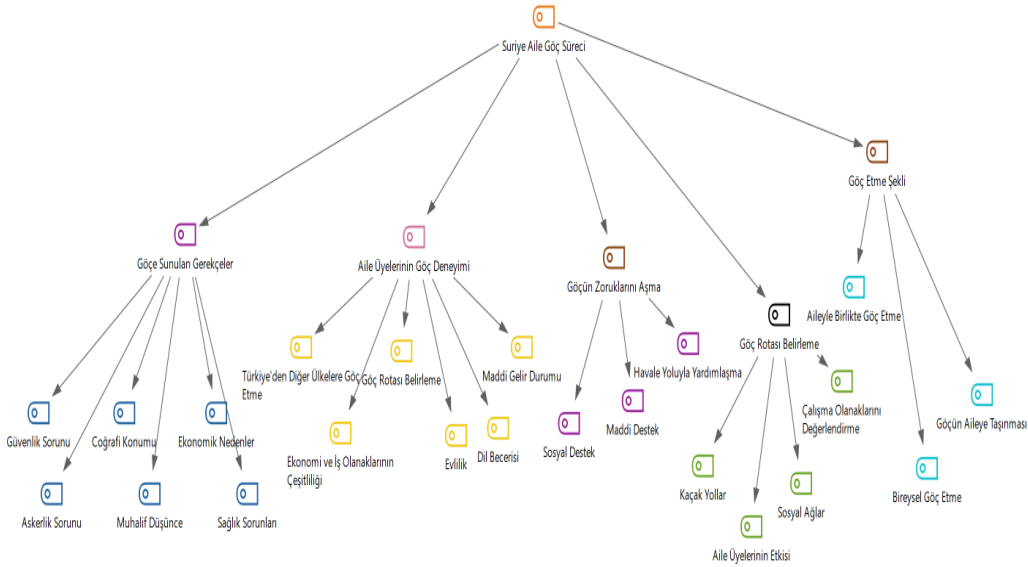
Suriyeli ailelerin göç deneyimi sonrası kurdukları sosyal ağların yaşantı ve beklentileri üzerinde etkilerinin araştırıldığı bu çalışmada katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlar çözümlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların anlatıları MAXQDA programında analiz edilerek, benzerlik gösteren ifadeleri üzerinden atanan kodlar kategori ve temalar altında birleştirilmiştir. Bu sürecinin tamamlanabilmesi için katılımcıların anlatıları dijital ortama aktarılmış, sonrasında içerik analizi doğrultusunda metin çözümleme işlemleri tamamlanmıştır.

Suriyeli Aileler ve Göç Süreci

Suriye'de yaşanan iç çatışma ve savaş ortamından kaynaklı olarak Suriyeli aileler can güvenliklerini sağlamak amacıyla 2011 yılından itibaren gerçekleştirdikleri kitlesel göç süreçlerini öncelikle çevre ülkelere ve oradan diğer ülkelere ve kıtalara doğru gerçekleştirmişlerdir. Araştırma kapsamında aile üyelerinin farklı ülkelere gerçekleştirdikleri göç hareketi öncelikle göç sürecindeki deneyimleri üzerinden çözümlenmiştir. Suriyeli ailelerin göç etme sürecini nasıl deneyimledikleri katılımcıların anlatıları doğrultusunda analiz edilmiştir. Bu bağlamda aile göçünün nasıl deneyimlendiğine yönelik Suriyeli göçmenler

tarafından ifade edilen temaların göçe sunulan gerekçeler, aile üyelerinin göç deneyimi, göçün zorluklarını aşma, göç rotası belirleme ve göç etme şekline yönelik kategorilerden oluştuğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede Suriyeli ailelerin göç sürecine ilişkin tespit edilen kategoriler Şekil 1’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Aile Göç Sürecini Etkileyen Tema ve Kategoriler

Suriyeli göçmenler tarafından göçe yönelik sunulan gerekçelerin özellikle güvenlik sorunu, muhalif düşüncede olma ve erkeklerin yaşadığı askerlik sorunundan kaynaklı olduğu anlatılara yansımıştır. Türkiye’ye yönelen aile göçü sürecinde coğrafi açıdan buldukları yerleşim yerlerine en yakın konumu tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Siyasal kargaşa ortamında güvenlik nedeniyle göç sürecine zorlanmalarının buldukları yerleşim yerinden göç sürecini de etkilediğini ve buldukları yerlere ulaşım açısından yakın olan diğer yerleşim yerleri üzerinden Türkiye’ye aile göçünü gerçekleştirdikleri aktarılmıştır.

Bizim kasabamıza 20, 25 km uzaklıktadır Türkiye, diğer ülkelere gidebilmek için Halep merkeze gidip pasaport çıkarmak gerekiyordu. Yakın olduğu için bize Reyhanlı, o süreçte Türkiye’ye gitmeyi düşündük. Kaynım bir yıl önce Reyhanlı’ya yerleşmişti. Kaçakçı olmadan sınıra kadar kaynım geldi ve bizi aldı. O süreçte sınırda kontrol yoktu. Bizi ve çocuklarımızı buradan aldı, eşim ise yasal yollardan pasaport ile giriş yaptı (Katılımcı-10).

Savaş vardı, Şam’da askerdim, beni öldüreceklerdi, Suriyelileri öldürmek istemiyordum. Asker’de şoförlük yaptığım esnada merkezî bir sınavın koruma görevini yaparken uzaktan kumandalı bir bombayla albayın yanında patlama oldu, albay öldü, öyle olunca bir ay sonra izine ayrıldım ve ailemle görüşmek için Halep’e gittim, orada ailemle birlikte göç etme kararı aldım (Katılımcı-8).

2015’te gelmeden önce 28 yaşındaydım. Askerlik için topluyorlardı. Ben askerliğimi yapmıştım. Aldıktan sonra direk savaşın içine atıyorlardı. Güvenlik yoktu. Ailem sen bana göç et dedi. Erkek kardeşim tutuklandıktan sonra 2009’da on sene askerde tuttular. Biz de yakalanmayalım diye kardeşim ile göç etmeye karar verdik. Türkiye coğrafya olarak muhaliflerin yakın olduğu yerdedi,

diğer ülkeler Esad'ın kontrol altına olan bölgelere yakın olduğu için gitmek mümkün değildi. Ben de kardeşimle muhaliflerin arasından geçerek Türkiye'ye göç ettim. İlk ben geçtim, sekiz ay sonra kardeşim geldi. Göç sürecine hep birlikte ailemle karar verdik (Katılımcı-1).

Güvenlik sorunu ve erkeklerin yaşadığı askerlik sorunu dışında göç edilen diğer ülkelerde yaşanan ekonomik nedenlerin de yeniden göç etme sürecinde belirleyici olduğu aktarılmıştır. Diğer ülkelerde yaşamlarını sürdürmek için gerekli olan koşulların iyi durumda olmaması ya da Suriye'deki siyasi yönetimle ilgili muhalif içerikli paylaşımların yapılması gibi durumlar da aile üyelerinin farklı ülkelere ve yerleşim yerlerine yeniden göç etmelerine neden olmuştur.

Göç etme sürecinde bir önceki göç deneyiminin sonuçları aile üyeleri arasında paylaşarak göç edilmesi uygun yerleşim yerlerinin diğer aile üyeleriyle paylaşıldığı tespit edilmiştir. Göç edilen yerleşim yerinin tercih edilmesinde sosyal ağlar olarak aile üyeleri, akrabalar ve arkadaşların tavsiye ve desteğinin göç sürecini tayin ettiği görülmektedir. Sosyal ağların göç etme sürecinde yaşanan zorlukların aşılmasında hem geçmiş göç deneyimleriyle birlikte aktarılmasına katkı sağladığı, hem de göç edilecek yerleşim yerinde karşılaşılabilecek sorunların aşılmasında önemli olduğuna değinilmiştir.

2015 yılında Halep çok bombalanıyordu, bombalanmayan evlere ve güvenli yerlere geçmek zorunda kaldık. Ablam bu olaylar çıkınca 2011 yılında Ürdün'e geçmişti. Eşiyle birlikte orada yaşıyordu. Çocukları 18 yaşına yakın olduğu için askerlik sorunu yaşamaması diye Ürdün'e gitmişlerdi. Orada durum kötüleşince ablam İzmir'e geldi. Ürdün'de ekonomik durum kötüleşince göç etmek zorunda kaldılar. Öyleki ev kiraları 500 dinarmış, bir ailenin geçinmesi için kişi başı 200 dinardan en az dört kişinin çalışması gerekiyormuş. Bana gelmem noktasında telkinlerde bulununca annemin sağlık durumu rahatsızlığına istinaden ablam, annem ve kızıyla geçtik (Katılımcı-4).

Teyzem abisiyle birlikte İstanbul'da yaşıyor, iki oğlu var. İki oğlu Dubai'de mühendislik yapıyor, bilgisayar mühendisi oğlu her ay para kazanıp ailesine 1.000 dolar para gönderiyor. Aslında teyzem Dubai'de kocasıyla öğretmenlik yapıyorlardı. Emekli olduğunda BAE ülkeden gönderince Suriye'ye gidemedi, teyzemin kocasının Esad ile ilgili olumsuz yazılarından çekindiğinden Türkiye'de İstanbul'a geldiler. Teyzemin kocasının arkadaşı İstanbul'da olduğu için orayı tercih etmişlerdi. Dayım ise direkt Suriye'den İstanbul'a geçti ve çocukları da oraya geldiler. Çocuklarıyla birlikte orada yaşıyorlar. ... (Katılımcı-1).

Göçün Türkiye'ye gerçekleşmesinden sonra yerleşim yerlerinin tercih edilmesinde çalışma olanakları ve ekonomik koşulların belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Türkiye'ye göç edildikten sonra diğer yerleşim yerlerine evlilik ve iş bulma amacıyla yeniden göç edildiği de aktarılmıştır. Suriyeli ailelerin yaşanan göç deneyimi sürecinde gelir durumu ve dil becerilerinin önemine değindikleri görülmüştür. Göç etme sürecinde yasal yollardan sınır geçişlerinin yapılabilmesi için gerekli belgeleri bulundurmayan aile üyelerinin ise kaçak yollardan sınırdan geçtikleri belirtilmiştir.

Göçün zorluklarının aşılmasında aile üyeleri arasında maddi destek ve sosyal yardımlaşmanın önemli olduğu dile getirilirken, aile üyeleri arasında yardımlaşmanın süreç içerisinde devam ettiği ifade edilmiştir. Suriyeli aile üyelerinin birbirleri arasında ve Suriye'de yaşayan diğer aile üyeleriyle maddi yardımlaşmalarını havale yoluyla gerçekleştirdikleri, bu durumu belirli taşıyıcı kişiler üzerinden paranın aktarılması yoluyla gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca göç sonrasında aile ve yakın akrabaların birbirlerine iş bulma sürecinde yardımcı oldukları aktarılmıştır. Suriye'de bulunan aile yakınlarına Türkiye'den maddi yardım gönderdiklerini ve

karşılıksız olarak bu durumu yaptıklarını belirtmişlerdir. Çoğu aile üyesinin birbirlerine göç süreci ve sonrasında yardım etmeye devam ettikleri de ifade edilmiştir.

Bizim kasabamıza 20, 25 km uzaklıktadır Türkiye, diğer ülkelere gidebilmek için Halep merkeze gidip pasaport çıkarmak gerekiyordu. Yakın olduğu için bize Reyhanlı, o süreçte Türkiye'ye gitmeyi düşündük. Kaynum bir yıl önce Reyhanlı'ya yerleşmişti. Kaçakçı olmadan sınıra kadar kaynum geldi ve bizi aldı. O süreçte sınırda kontrol yoktu. Biz ve çocuklarımız buradan aldı, eşim ise yasal yollardan pasaport ile giriş yaptı (Katılımcı-10).

2016 yılında Rus uçakları Halep'in kasabalarını vuruyorlardı, Halep'e en yakın ülke Türkiye'di, sınır kapalı olsa bile gidebilecek en yakın ülke Türkiye'di. İç çatışma ve savaştan dolayı kasabalarımız hep birlikte Türkiye'ye geldiler, insanlar Bozyaka ve Karabağlara yerleştiler. İlk göç sürecinde ailemizle on kişi çıktık, komşularımız da vardı. Önce kaçak yollardan Hatay sınırdan Türkiye'ye girdik, orada hayvanların taşındığı arabalarla bir köyden Reyhanlı'ya gittik, sonrasında orada tanıdığımız akrabalarımız vasıtasıyla üzerlerimizi değiştirerek otobüsle İzmir'e gittik (Katılımcı-2).

Suriye'deki aileme maddi açıdan destek oluyorum. Parayı bavale yoluyla gönderiyorum. Urfa'daki ve İstanbul'daki ihtiyaç duyduğunda karşılıksız olarak maddi destek görüyoruz. Kuzenim İstanbul'dan 20 yaşında yanıma gelip yanımda çalıştığı örneğin (Katılımcı-12).

Suriye'de benim ablam var. Tarım işiyle uğraşıyorlar. Bazı akrabalarım Suriye'den direkt İstanbul'a geçti. Bazı akrabalarım ise örneğin abim Ankara'da bir başka abim Bursa'da ablam ise Gaziantep'te, akrabalarım değişik işlerde çalışıyorlar. Ama Suriye'de yaptığım işleri Türkiye'de devam ettiriyorlar. Akrabalarım hangi işlerin hangi illerde öne çıktığını bakarak o illeri tercih ettiler. Avrupa'da yaşayan ve diğer ülkelerde başka akrabalarımız yok (Katılımcı-7).

Türkiye içerisinde göç sürecinde ablamın etkisi oldu, çünkü önceleri o da İzmir'de yaşıyordu. İzmir'de iş fırsatları fazlaydı ve İzmir halkının yaklaşımı iyiydi. Önceleri Türkiye'ye gelen ve Gaziantep ile Kilis'te yaşayanlar ticaret ile uğraşıyordu, maddi açıdan da imkanları olduğundan dolayı farklı illere yerleşebiliyordu. Geçimin maddi boyutu da var, farklı illere yerleşince o illerde ilişkileri genişlemesi durumu da var (Katılımcı-2).

Göç sürecinin ise öncelikle bireysel, toplu olarak aileyle birlikte ya da devam eden göçün diğer aile üyelerine taşınması yoluyla gerçekleştiği ifade edilmiştir. Göç etme sürecinde yaşanan deneyimlerin aile üyeleri arasında aktarımı ve yardımlaşma süreçleri öne çıkarılmıştır. Bunun dışında çalışma olanaklarının gözetilmesi ya da aile üyelerinin etkisi de göç etme sürecinde belirleyici olmuştur.

Suriyeli Ailelerin Göç Sonrası Toplumsal Beklentileri

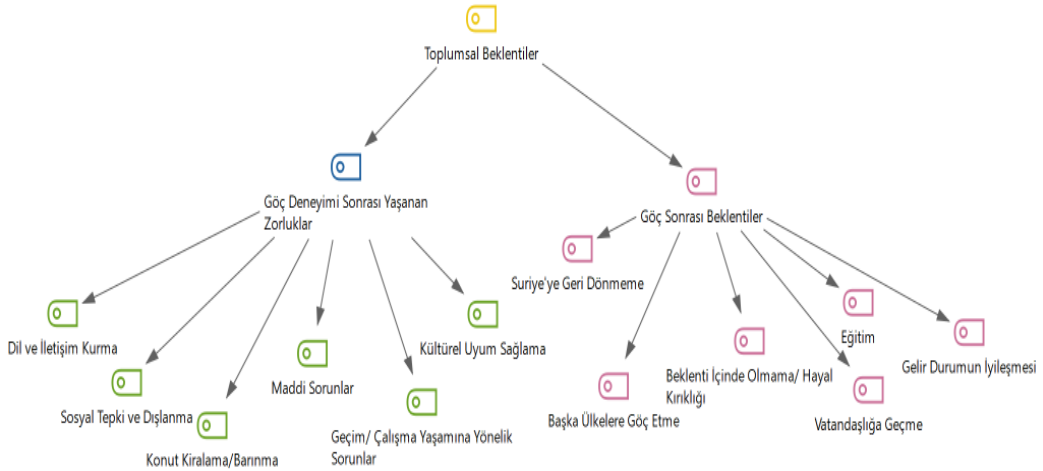
Suriyeli ailelerin toplumsal beklentilerini etkileyen temaların göç deneyimi sonrası yaşanan zorluklar ile göç sonrası beklentiler olarak sıralandığı anlaşılırken, Suriyeli göçmenlerin anlatılarında talep edilen beklentiler değişkenlik göstermiştir. Suriyeli ailelerin göç sonrası toplumsal beklentilerine ilişkin tespit edilen kategoriler ise Şekil 2'de gösterilmiştir. Suriyeli ailelerin göç deneyimi sonrası yaşadığı zorluklara ilişkin anlatılar çözümlendiğinde dil bilmeme durumu ve kültürel uyum öne çıkarılmıştır. Ayrıca sosyal tepki ve dışlanma, maddi sorunlar, geçim/çalışma yaşamına yönelik sorunlar ile kültürel açıdan uyum sağlama gibi başlıklarda anlatılarda ifade edilen diğer kategorileri oluşturmuştur. Göç sonrası beklentiler ise Suriye'ye geri dönmeme, başka ülkelere göç etme, beklenti içinde olmama/hayal kırıklığı yaşama,

vatandaşlığa geçme, eğitim alma ve gelir durumunun iyileşmesi olarak anlatıların analiz edilmesi sonrasında çözümlenmiştir.

Suriyeli göçmenler Türkiye'ye göç ettikten sonra kurumlar ile iletişim kurma sürecinde sorunlar yaşadıklarını ve Türkçe dil bilmenin iletişim açısından önemli bir bileşen olduğunu aktarmışlardır. Katılımcıların hemen hepsi yaşadığı zorlukları ifade ederken dil bilmeme sorununu öne çıkarmıştır. Kültürel yabancılaşmanın önlenmesi, uyum sürecin sağlanması ve bireysel taleplerin kurumlara iletilmesi açısından dil bilmenin önemine değinmişlerdir.

Şekil 2. Toplumsal Beklentileri Etkileyen Tema ve Kategoriler

Araştırmanın Buca'nın Gediz olarak tarif edilen dar gelirli mahallerinde gerçekleştirilmesinden kaynaklı olarak katılımcılar ifadelerine maddi sorunlar ile geçim problemlerini de yansıtmışlardır. Pandemi sürecinden sonra pek çok kez ev değiştirmek zorunda kaldıklarını ve Suriyeli olmalarından dolayı konut kiralamada sorun yaşadıklarını belirten Suriyeli aileler bu durumu yaşanan diğer zorluklar arasında dile getirmiştir. Suriyeli göçmenlerin yaşadığı zorluklar kısmına toplumsal beklentiler teması altında yer verilme sebebi ise söz konusu zorluklara Suriyeli göçmenlerin anlatılarında yanıt arama beklentilerinin öne çıkmasıdır. Ekonomik ve toplumsal açıdan yaşadıkları zorlukların dışında kültürel açıdan uyum sağlama süreçlerinde de tepkilere maruz kaldıklarını ve sorunlar yaşadıklarını aktarmışlardır.

Türkiye'ye geldikten sonra en çok zorlandığım husus dil, çocuklarımız okula gidince ve dil öğrenince, işlerimizi yaparken çocuklarımız tercüme yapıyorlar. Ayrıca Suriye lirasıyla alışveriş yaparken düşünüyorduk, maddi açıdan o da bizi zorluyordu. Çocuklarımız parkta arkadaşları tarafından "Suriye bom bom" diyerek dalga geçiliyordu. Böyle olunca biz daha çok enlerimize kapanmak durumunda kaldık. Ancak iyi olanları da var. Ev sahibimiz bize yardım etti, çoğu sorunumuzun çözümüne katkı sağladı. Ayrıca Suriye ile Türkiye arasında kültürel farklılıklar var. Burada bize siz çok muhafazakârsınız diyorlar. Hayat görüşümüzü eleştirerek dar görüşlüsünüz diyorlar. Örneğin biz de kız çocuklarımızın karma eğitim içerisinde eğitim almaları istenmez. Bu da çoğu ailenin eğitim sürecinde çocuklarını ilkokuldan sonra okula gönderme kararını etkiliyor. Kız çocuklarını çoğu ya imam hatipte ya da açıköğretime gönderiyorlar (Katılımcı-10).

Uyum sağlamada ben dil konusunda sorun yaşadım. Dil öğrenme kurslarına gidemedim. Çünkü üç çocuk doğurdum. Bu çocukların ikisi hasta birisi vefat etti. Sosyal sorunların çözümünü açısından ailenin anne ve babanın önemli desteğini görüyorum (Katılımcı- 3).

Başka akrabalarım diğer ülkelerde Arapça konuşulmasından kaynaklı olarak dil açısından sorun yaşamadılar ve Türkçe öğrenmediler. Kardeşimin çocuğun sağlık problemi vardı, kurumlar ile ilişkiler açısından dil öğrenmek zorundaydım. Bu da Türkçe öğrenmemde etkili oldu. Biz Suriyeliler burada bizim askerimiz Suriye’de savaşıyor, siz burada yatıyorsunuz, çalışıyorsunuz, üniversiteye sınavsız giriyorsunuz, vergi ödemiyorsunuz, ucuz fiyattan ürün satıyorsunuz diyorlar. Mesela bu tepki olduğunda bir defasında vergi durumunu göstermek zorunda kaldım, Avrupa’ya gidenler için burayı beğenmiyorsunuz, devletten yardım alıyorsunuz gibi tepkisel içerikli cümlelere maruz kalıyoruz (Katılımcı-2).

Yaşam şekilleri nedeniyle eleştirildiklerini ifade eden Suriyeli göçmenler kültürel uyum sürecinin sağlanması açısından bu durumun kendilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Bilhassa Suriyeli kadınlar çocuklarının arkadaşları tarafından “Suriye bom bom” söylemine maruz kalarak ötekileştirildiklerini ve sosyal çevrelerine yabancılaştırıldıklarını aktarmıştır. Ötekileştiren söylemlere maruz kalma durumunun ise evlerine ve içlerine kapanmalarına neden olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durumdan olumsuz yönde etkilendikleri anlatılarına yansımıştır.

Çalışma yaşamında Suriyelilerin düşük ücretlerle çalışmaya zorlandığı, uzun çalışma sürelerine maruz bırakıldığı, bu durumun geçim sorunları yaşamalarına neden olduğu ifade edilmiştir. Bu süreçte kendilerini gidici olarak görmeleri ve sorun yaşamak istememeleri ise süreci kabullenmelerini kolaylaştırdığını aktarmışlardır.

Suriye’deki akrabalarımıza özlem duyuyoruz. Burada maddi açıdan, Suriyeli olduğumuz için dışlanma ve barınma açısından sorun yaşıyoruz. Maddi açıdan çalıştıkları iş yerlerinin merhametine kaldığı için eşim ilk başta üzülüyordu. İlk zamanlar daha gidici gözüyle bakıyorduk. Şimdi bu durum değişti. Ne kadar da olsa Suriye kendi vatanımız, biz her ne kadar Türkmen de olsak bir dışlanmaya maruz kalıyoruz. Kendi vatanımızı özliyoruz (Katılımcı-7).

İlk geldiğimizde zorlandığım dildi. Başka ülkeler gibi bize ilk geldiğimizde 6 aylık dil öğretselerdi. Irkçılık ve ayrımcılığa maruz kalıyoruz. Önceden hiç Türkçe anlamıyordum sadece Suriyeli Suriyeli sözünü duyuyordum. Sonra biraz anlamaya başladım. Dolmuşta giderken iki kadının bana bakarak, “Suriyelilere her şey bedava, eğitim, sağlık bedava” dediklerini duydum. Dayanamayarak onlara “Yeter abla” dedim. Çocuklarım Suriyeli olarak etiketleniyor, damgalanıyor. Yine akrabalarının baskısına uğruyorlar. Bir ara çocuğum okula gitmek istemiyordu ve kaydını dondurduk. Benim büyük oğlum 18 yaşında, Suriyeli olduğu anlaşılmasın diye Arapça konuşmak istemiyor bazı durumlarda. cep telefonlarının dili bile Türkçe (Katılımcı-9).

Vatandaşlık aldıktan sonra iş hayatında çok bir değişiklik olmadı. Proje kapsamında gönüllü eğitici statüm devam ediyor. 2021 yılına kadar sigortasız çalışıyordum. Vatandaşlığa geçtiğim halde sigortam yapılmıyordu, gerekece olarak gönüllü olmam gösteriliyordu. Sözleşmem ilk başta gönüllü eğitici olarak düzenlenmişti. O zamanlar ücretim asgari ücretin daha altındaydı. Çocuğum olduğunda ona kimlik alma konusunda süreç daha kolay oldu. Askerlikte ise 22 yaşından büyük olmam nedeniyle muaf oldum. Askerlik sorunu vatandaşlığa geçtikten sonra yaşamadım. İlk geldiğimde maddi açıdan ve dil olarak sorun yaşadık. Yabancı olduğumuz için ev tutarken sorunlar yaşıyoruz. Bunun dışında aile bağlarımız güçlü ve bu durum güçlenerek devam etti (Katılımcı-11).

Suriyeli ailelerin göç sonrası toplumsal beklentilerini olumsuz yönde etkileyen boyutun ise Suriye dönme noktasında yaşanan belirsizlik olduğu ifade edilmiştir. Suriyeli göçmenlerin anlatılarına yansıyan bu durum farklı beklentiler üzerinden ifade edilmiştir. Bazıları Suriye'ye dönmek istemediklerini Türkiye'de bir düzen kurduklarını belirtirken, bazıları ise geri dönme gibi bir sürecin olması durumunda kendilerine önceden bildirilmesi gerektiğini anlatmıştır. Suriyeli göçmenlerden Suriye'ye dönmek için yeniden başka ülkelere göç edebileceklerini belirtenler olduğu gibi vatandaşlığa geçme taleplerini ileten göçmenler de yer almaktadır. Askerlik çağında olan Suriyelilerin askerlik sorunu nedeniyle göç etmeyi düşünmediklerini ifade etmesine karşın, Suriyeli kadınların çocukların Türkiye'de uzun süredir aldıkları eğitim ve Türkçe bilmeleri nedeniyle Türkiye'de kalmalarının çocukların beklentileri açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Bir kere göç ettik, tekrar göç etmek istemiyorum. Göçün zorluklarını çekiyorum. Bir daha göç etmeyi istemiyorum. Suriye düzelse göç etmeyi düşünüyorum. Ama düzelmese durumlar Türkiye'de kalmayı istiyorum (Katılımcı-4).

Suriye'ye asla dönmem. Askerlik durumum var. Askeri firar olduğu için eve haciz geldi, şu an ben Türkiye'de iyiyim. Buradayım. İlerde ırkçılık yaşarsam Avrupa'ya giderim (Katılımcı-8).

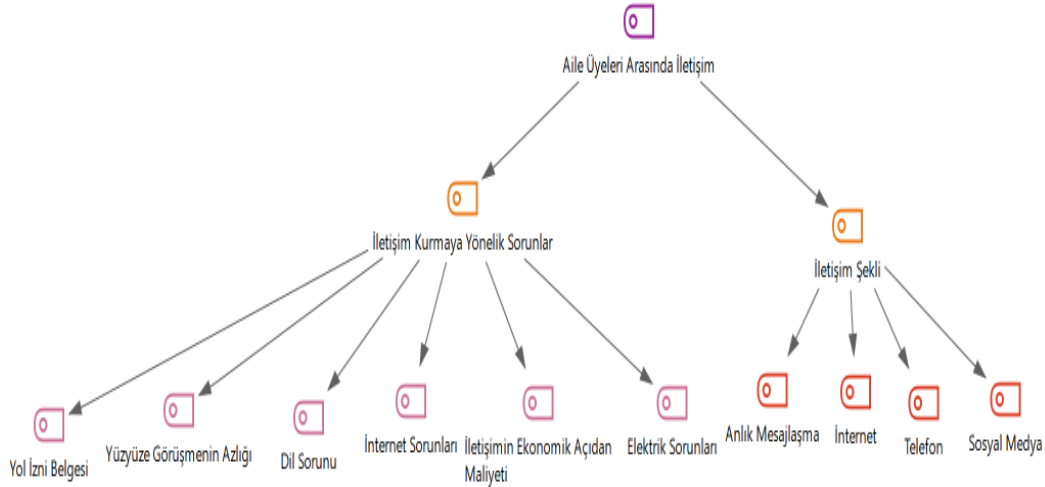
Başka bir yere göç etmeyi düşünmüyorum, kurduğum bir düzen var. Vatandaşlığa annem geçtikten sonra, ben de geçmeyi planlıyorum. 2012 yılında geldiğimizden bugüne 12 yıl geçti. İyi ki gelmişim, bütün zorluklara rağmen. Suriye'de elektrik sıkıntısı var. ... (Katılımcı-6).

Keşke benim vatanım düzelse de çocuklarımı orada okutayım, ama düzelmeye umudu yok, düzelmeyecek, biz keşke ikinci sınıf vatandaş muamelesi görmesek, çocuklarımız vatan olarak Türkiye hissediyor, en azında bize vatandaşlık verseler de çocuklarımız üniversite okuyabilse (Katılımcı-14).

Suriyeli ailelerden bazıları çocuklarının kendilerinden kamusal alanda Türkçe konuşmalarını istediklerini ve telefon kullanım şekli olarak Türkçe karakteri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Suriyeli olmanın ötekileştirme sebebi olarak görülmesini ise çocuklarının eğitim sürecinde ve sosyal çevrede maruz kaldıkları toplumsal tepkilere bağladıklarını belirtmişlerdir.

Suriyeli Aileler Arasında İletişim

Suriyeli ailelerin göç sürecinde ve sonrasında kurdukları iletişim süreçlerini etkileyen tematik boyutların ise iletişim şekilleri ve iletişim kurmada yaşanan sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Suriyeli aileler iletişim kurma sürecinde yerleşik nüfusla yaşadıkları sorunları dil bilmeme durumu üzerinden açıklarken, Suriye'de ve diğer ülkelerde bulunan aile üyeleri, akrabalarıyla gerçekleştirdikleri görüşmelerini iletişim araçları üzerinden gerçekleştirmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Suriye'de yaşayan aile üyeleriyle iletişim sürecini etkileyen olumsuzlukların görüşme sıklığını etkilediğini ifade ederek Suriye'de devam eden aksaklıkları açıklamışlardır. Ayrıca diğer ülkelerde yaşayan aile üyelerinin ise kendilerine bu ülkelerde deneyimledikleri kültürel farklılıkları aktararak diğer aile üyelerinin yaşantıları hakkında bilgi sahibi olabildiklerini aktarmışlardır. Bu bağlamda Suriyeli göçmenlerin anlatılarından diğer bir tematik boyut olarak aile üyeleri arasındaki iletişime dair ortaya çıkan kategorilere ise Şekil 3'te yer verilmiştir. Türkiye'ye göç eden Suriyeli ailelerin geleneksel aile yapılarını sürdürmeleri ve aile bağlarının önemi aile üyelerinin birbirleri hakkında bilgi sahibi olmalarının gerekliliği bağlamında araştırma kapsamında anlatımlarına yansımıştır.

Şekil 3. Aile Üyeleri Arasında İletişimi Etkileyen Tema ve Kategoriler

Suriyeli ailelerin diğer aile üyelerinin evlilik, iş olanakları ve sosyal ağlar nedeniyle Türkiye'nin farklı kentlerinde yaşamaları ve diğer kentlere kurumların izni olmadan gitmelerinin mümkün olamaması nedeniyle sağlıklı iletişim kuramadıklarını ifade etmişlerdir. İl dışına çıkabilmeleri açısından gerekli olan yol izin belgelerini kolaylıkla alamamaları ise uzun süre birbirleriyle görüşmemelerine neden olduğu ifadelerine yansımıştır.

Dayım 2 gün önce Nevşehir'de vefat etti, yol izni olmadığı için cenazesine gidemedim. Annem Gaziantep'te hasta onun da yanına gidemiyorum. Kızım yine 5 yıldır Gaziantep'te evli ve 2 torunum var. Kızımı evlendikten sonra bir kere gördüm. Torunlarımı da bir kere gördüm. Kızım yol izni çıkarmadan, İzmir'e kaçak geldi ve ceza yedi (Katılımcı-9).

Türkiye'de başka şehirlerde akrabalarım yaşamakta, kuzenlerim İstanbul Bağcılar, Esenyurt'ta işçi olarak çalışıyorlar. Gaziantep'te de kuzenlerim yaşıyor onlar çiftçilik yapıyor, tarımla uğraşıyorlar. Suriye'de de üç halam ve kız kardeşlerim var, onların ailesi tarımla uğraşıyorlar, akrabalarımın önemli bir kısmı Almanya'dalar. Sekiz kardeşim, annem ve babam Almanya'dalar. İki kız kardeşim Suriye'deler. Kardeşlerim Almanya'da Alman hükümetinin belirlediği yerlerde yaşıyorlar. O yüzden bir arada değil, ayrı ayrı yerleşim yerlerinde ikamet ediyorlar (Katılımcı-5).

Suriyeli göçmenler farklı ülkelerde yaşayan akrabalarının da ülkelerin göç politikasına göre ayrı yerleşim yerlerinde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Diğer ülkelerde yaşayan Suriyeli göçmenler aile üyeleriyle iletişim kurabildiklerini ancak Suriye'deki aile üyeleriyle elektrik ve internet sorunundan kaynaklı sağlıklı bir iletişim kuramadıklarını, ayrıca Suriye'de yaşayan aile üyelerinin kendilerine geri dönmeleri durumunda görüşebildiklerini ifade etmişlerdir.

Akrabalarımızla whatsapp üzerinden iletişim kuruyoruz. İnternet sıkıntısı nedeniyle iletişim çok sağlıklı olmuyor, whatsapp aile grubumuz var, bu grup üzerinden Almanya ile ilgili koşullar hakkında paylaşım yapıyoruz. Biz de Türkiye'de ne duruyorsunuz Almanya'ya gelin diyorlar. Ben de Türkiye'den Almanya'ya gitmek için Göç İdaresi Müdürlüğü aracılığıyla iltica talebinde bulundum (Katılımcı-5).

Suriye’de aile üyelerimizle çok sık iletişim kuramıyoruz. Güneş paneli üzerinden elektrik gelince ya da elektrik olduğunda iletişim kuruyoruz. Ailemizle iletişimimiz biraz azaldı, burada zaten gurbet, travma, psikolojik bozukluk da var. Bunu diğerlerine hissettirmemek için fazla konuşamıyoruz. Geldiğimden beri hiç ailemin yanına gitmedim (Katılımcı-12).

Suriyeli göçmenler iletişim açısından yüz yüze görüşmeyi engelleyen yol izin belgelerinin aile üyeleri arasında iletişimi engellediğini düşünmektedir. Bu durum aile üyelerinin uzun yıllar birbirleriyle görüşmemelerine neden olduğu aktarılmıştır. Bunun dışında Suriye dışında Türkiye ve diğer ülkelerdeki aile üyeleriyle diğer iletişim araçları dışında en fazla anlık mesajlaşma uygulamaları ile sosyal medya üzerinden iletişim kurdukları ifade edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Göç, bütün toplumların deneyimlediği evrensel bir gerçekliktir. Metin içinde yer verilen göç istatistikleri ile de vurgulandığı üzere, milyonlarca insan doğdukları ülkelerin dışında yaşamaktadır. Özellikle göçün kaynak ülkesinde yer alanların can güvenliklerini ve günlük yaşantılarının tehdit eden koşulların varlığı, zorunlu uluslararası göçmen gerçekliğini oluşturmaktadır. Dünya’da 2010’lu yıllara damgasını vuran Suriyeli kitlesel göç dalgası, başta Suriye’nin komşu ülkelerini etkilediği gibi, pek çok ülkeye de göç hareketliliğine neden olmuştur. Türkiye’nin o dönem izlediği açık kapı politikasına bağlı olarak gelen göçmenler süreç içerisinde milyonlara ulaşmıştır. Bu milyonlarca göçmen önce sınır kentlerine ve sonrasında da Türkiye’nin diğer kentlerine dağılmışlardır. Suriye’den göç eden kitleler, yoğunluklu olarak aileleriyle birlikte diğer ülkelere geçiş yapmışlardır. Göçmenlerin hem geldikleri ülkelerdeki hem de göç ettikleri ülkelerdeki sosyal ağları açısından belirleyici kurumların başında aile gelmektedir. Bir diğer deyişle, göç sürecindeki sosyal ağların kurulmasında aile ve yakın akrabalar önemli rol oynamaktadır. Sosyal ağların Suriyeli aile göçüne etkilerinin göçmen yaşantıları ve beklentilerini nasıl etkilediği bu çalışmanın temel problemidir. Söz konusu problem İzmir’deki Suriyeli aileler üzerine yapılan nitel araştırma yöntemi çerçevesinde ele alınmıştır.

Suriyeli aileler açısından İzmir’in Avrupa’ya geçiş potansiyeli dışında, Suriyeli aile profili ve Suriyeli ailelerin yaşadıkları sorunlar Türkiye’nin diğer illerinde yaşayan Suriyeliler ile benzerlikler göstermektedir. İzmir’deki ailelerin önemli bir çoğunluğu dar gelirli olduğundan, daha çok kentin görece düşük konut kiralalarının olduğu yerli kent yoksullarının mahallelerine yerleşmişlerdir. Deniz Ekinci ve Hülür’de (2016) bu durumu benzer şekilde Gaziantep ve Kilis illerinde yaptıkları araştırmada bulgulamışlardır. Gaziantep ve Kilis gibi Suriyelilerin tercih ettiği birçok şehirde, sığınmacı yoğunluğunun en fazla olduğu semtler yoksul semtlerdir. Suriyelilerin yoksul semtlere birikmesine sebep olan da bu semtlerin yoksullar için az bir bütçe ile geçinebilmeyi mümkün kılmasıdır (2016:35). İzmir, Türkiye’nin Doğu ve Güneydoğu’sundan yoğun iç göç almış olduğundan, Kürt veya Arap kökenli Suriyeli ailelerinin bazıları bu semtlere yerleşmiştir. Vesik ve Suğur’a göre İzmir’deki Suriyelilerin etnik kökene göre (Arap, Türkmen, Kürt) yerleşim yeri/mahalle tercihinde buldukları görülmüştür (Vesik ve Suğur, 2020:29). Suriyeli ailelerin yerleştikleri semtlerde kültürel yakınlık bulabilecekleri komşularının olması, göçmenlerin yaşadığı sorunların başında gelen dil ve kültürel yabancılığın yarattığı olumsuzlukları bir dereceye kadar azaltabilir. Bununla birlikte bu izole topluluk yaşantısı dışına çıkıldığında, yani iş, okul, hastane gibi kamusal alanlarda dil sorunu ve “yabancılık” hali öne çıkmaktadır. İzmir’deki Suriyeliler, Konak Basmane, Karabağlar, Bornova ve Buca ilçelerinin mahallelerine ağırlıklı olarak yerleşmişlerdir. Çalışkan ve Kaya’nın

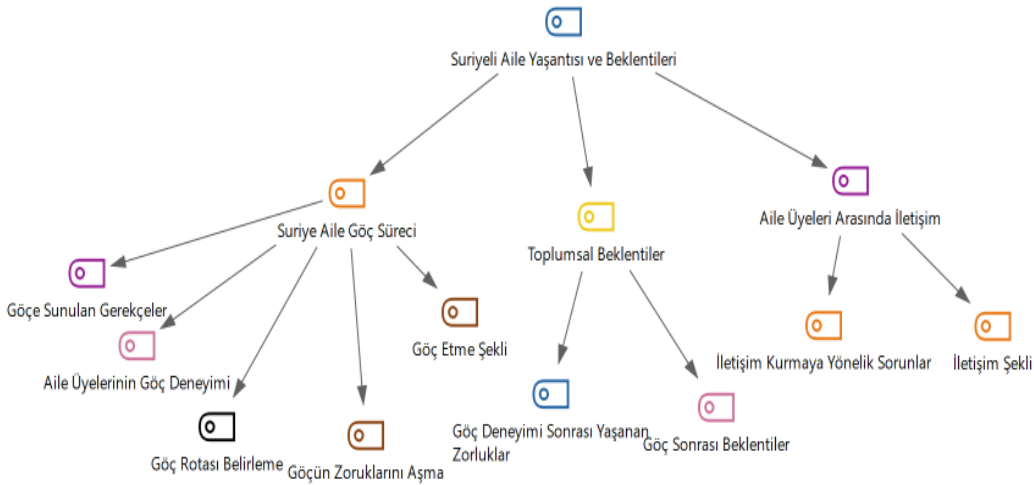
İzmir'deki Suriyeliler araştırmasında Suriyelilerin sosyal ağlar aracılığıyla, özellikle ekonomik ve kültürel belirleyicilere bağlı kümelendikleri bulgulanmıştır. Yine bu araştırmaya göre, mülteciler ve yerli nüfusun yoksulluk gerçekliği ve kültürel özellikleri, sosyal ortak kümelenmeyi oluşturmaktadır (Çalışkan ve Kaya, 2021:45).

İzmir'de derinlemesine görüşme yapılan ailelerin deneyimlediği göç süreci Suriye'de daha kalabalık yaşanan geniş aile yapısını parçaladığını ortaya koymuştur. Suriye'de evli bireyler, anne-babaları ve kardeşleri ile aynı evde yaşadıklarını belirtirken, göç sonrasında daha çok kendi çocuklarıyla yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dolayısıyla parçalanmış aile göçü durumuna bağlı olarak, aile yapısı göç öncesine göre küçülmüştür.

Suriyeli ailelerde ağırlıklı olarak erkekler çalıştığından, kayıt dışı sektörlerde ve görece düşük ücretlerle işgücü piyasasında varlık göstermektedirler. Tekstil atölyeleri, mobilya atölyeleri, oto sanayi, ayakkabıcıların yoğunlaştığı siteler ve de inşaat sektörü en çok çalışılan alanlardır. İzmir'deki Suriyeliler son yıllarda ise tarımsal üretim potansiyeli olan ilçelere yönelmektedir. Nitekim Çalışkan ve Kaya'ya göre bu ilçelerde Suriyeli göçmenlerin nüfus artışı dikkat çekicidir. Dolayısıyla İzmir'in tarımsal üretim potansiyeli olan ilçelerinde (Menderes, Torbalı, Kemelpaşa ve Menemen gibi ilçelerde), Suriyelilerin sayısı artmaktadır (2021:39). Bu durum tarımda çalışan Suriyeli işgücü potansiyeline bağlı olarak, kentsel merkezlerden kırsala yönelen göçü göstermektedir. Yine Gültekin'in de vurguladığı, Suriyeli ve güvencesiz işgücü, tarım, inşaat ve tekstil başta olmak üzere, pek çok sektörde ucuz emek arzının önemli bir kısmını oluşturmaktadır tespiti de söz konusu durumu desteklemektedir (Gültekin, 2020:48).

Suriyeli ailelerin sosyal ağlarının göçmen yaşantısı ve beklentileri üzerindeki etkisinin incelendiği bu araştırmada Suriyeli ailelerin yaşantı ve beklentileri etkileyen tematik boyutlar açıklanan tema ve kategoriler üzerinden Şekil 4'te genel bir görünüm olarak sunulmuştur. Suriyeli ailelerin göçmen yaşantısı ve beklentilerini etkileyen boyutların göç süreci, toplumsal beklentiler ve aile üyeleri arasındaki iletişim boyutları olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4. Sosyal Ağların Suriyeli Aile Göçüne Etkilerini Belirleyen Tema ve Kategoriler

Suriyeli göçmenlerin anlatılarında, güvenlik sorunu, muhalif düşüncede olma ve erkeklerin yaşadığı askerlik sorunu, göçte sunulan temel gerekçeler olarak öne çıkmıştır. Ayrıca yaşadıkları

kentlerin Türkiye'ye yakın olması, Türkiye'ye göç tercihinde coğrafi yakınlığında önemli bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca ailelerinden öncü göçmenler ile kurulan sosyal ağların ve onların desteğinin göç sürecini tayin ettiği görülmektedir. Faist'in tespitine göre de ağ örgüleri tarafından temin edilen bağlar uluslararası göç ile alakalı riskleri azaltır çünkü bireyler iş ve barınma konularında kendilerinden önceki göçmenlerden yardım bekleyebilirler (Faist, 2003:202). Nauck ve Kohlman'a göre Türkiye'de göçmen ailelerde ağ ilişkisi çalışmasında, sosyal bir sermaye olarak akrabalık ve bağlarına vurgu yapılmaktadır. Aile ve akrabalık bağlarının oluşturduğu sosyal ağların, göçmenlerin yeni yaşamlarına entegre olmalarında önemli bir rol oynadığı bu çalışmada belirtilmiştir (Nauck ve Kohlman, 1999). Sosyal sermaye kavramı Bourdieu tarafından ortaya atılan bir kavram olup, toplumsal alandaki bireylerin konumu sahip oldukları sermaye miktarı ve ağırlığıyla belirlenir. Bu bağlamda sosyal sermaye bireyin sahip olduğu değerli ilişkileri içerir (Ritzer ve Stepnisky, 2012:156). Abadan-Unat'a göre de göçmen ilişkiler ağına göre kurulan bağlar insanların yardım almak ve iş bulmak gibi durumlarda başvurabilecekleri bir çeşit toplumsal sermayedir (2006:34). Kaya'nın Suriyeliler üzerine gerçekleştirdiği Suriyeli göçmenler ülkeleri dışındaki diasporik alanlarda geleneksel dayanışma ve sosyal ağlarını devreye sokmaktadır. Bu bağlamda akrabalık, aşiret, hemşerilik ağlarına Suriyeliler de sıkça rastlandığı gibi, İstanbul'da bu ağları inşa edebiliyorlar. İstanbul'da yaşayan Suriyelilerin çok büyük kısmı mevcut sosyal ve kültürel ağları takip ederek İstanbul'a gelmişlerdir (Kaya, 2020:197-198). İstanbul'a yerleşen Yemenli ve Suriyeliler üzerine başka bir araştırmada da görüşmecilerin tamamı Türkiye'de yaşayan tanıdıklarının ve/veya akrabalarının aracılığı ile İstanbul'a geldiklerini ifade etmişlerdir (Ekmen ve Koçak, 2020:194). Mersin'de yapılan bir araştırmaya göre de kendilerinden önce Mersin'e gelmiş olanlar, diğerlerinin de oraya gelmesini tetikleyici rol oynamıştır (Tekin Babuç, 2016:245). Yine yerleşim yerlerinin tercih edilmesinde çalışma olanakları ve ekonomik koşulların belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Suriyeli aile üyelerinin birbirleri arasında ve Suriye'de yaşayan diğer aile üyeleriyle maddi yardımlaşmalarını havale yoluyla gerçekleştirdikleri anlaşılmış olup, literatürde de karşılaşılan "göçmen havaleleri" (Engelhardt, 2020:79) bu araştırmada da bulgulanmıştır.

Suriyeli ailelerin göç sonrası yaşadığı zorluklara ilişkin anlatılar çözümlendiğinde dil bilmeme durumu, dışlanma ve kültürel uyum öne çıkarılmıştır. Türkiye'de maruz kaldıkları toplumsal tepki ve ötekileştirmelerin ise sorunları artırdığını ve gelecek beklentisi açısından kendilerini belirsizliğe sürüklediğini ifade etmişlerdir. Kültürel uyum süreci açısından dil bilmenin önemi ve kültürel uyum sürecinin sağlanması açısından dil öğrenmenin gerekliliği vurgulanmıştır. Ayrıca maddi sorunlar ile geçim/çalışma yaşamına yönelik sorunlar ise anlatılarda ifade edilen diğer kategorileri oluşturmuştur. Suriyeli ailelerin göç sonrası beklentilerinde ise geri dönmeme, başka ülkelere göç etme, beklenti içinde olmama/hayal kırıklığı yaşama, vatandaşlığa geçme, eğitim alma ve gelir durumunun iyileşmesi gibi durumlar öne çıkarılmıştır.

Şekil 4 bağlamında son olarak aile üyeleri arasındaki iletişime ve sosyal bağlara göç sürecinin etkisi gösteren tema ve kategoriler belirlenmiştir. Görüşmecilerin anlatıları üzerinden oluşturulan tema ve kategorilere göre, Suriyeli aileler göç sürecini aile üyeleriyle bir arada deneyimlediklerini, aile üyelerinin farklı nedenlerden dolayı ayrı yerleşim yerinde yaşamak zorunda kaldıklarını, aile üyelerinin beklentilerinin ise süreçte değişkenlik gösterdiğini ifade etmişlerdir. Aile üyeleri arasında iletişimin sürdürülmeye çalışıldığı, göçün ve Suriye'de yaşanan zorlukların üstesinden gelebilmek amacıyla birbirlerine maddi ve sosyal yardımlarını sürdürdüklerini aktarmışlardır.

Ulus-aşırı göç ve mültecilik sadece mültecilerin yaşamlarını ve kimliklerini etkileyen bir süreç değildir, onların hareketliliği birçok yeni, değişen ve birbirini etkileyen sosyal ilişki ve sosyal anlam ağları oluşturur (Tekin Babuç, 2016:237). Suriyeli göçmen aileler, Türkiye’de doğan veya Türkiye’de büyüyen çocuklarının yerli toplumla daha fazla etkileşime girdiğini ve kendilerine göre kültürel farklılaşmanın bu durumdan kaynaklı olduğunu belirtmişlerdir. Nitekim Suriyeli ailelerden bazıları çocuklarının kendilerinden kamusal alanda Türkçe konuşmalarını istediklerini ve telefon kullanım şekli olarak Türkçe karakteri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Doğu’ya göre göçmen çocukları o ülkenin sosyal sisteminde farklı etnisiteden insanlarla sosyalleştikleri için ailelerinden farklı bir sosyalleşme süreci yaşadıklarını belirtmiştir. Söz konusu bu farklı sosyalleşme durumları, kendi kültürel kimliklerine ve dilinden uzaklaşdığı kaygısını oluşturmaktadır (Doğu, 2016:45). Rumbaut’a göre ise göçmen çocuklar hem dil açısından hem de yeni topluma uyum sağlamları için tercüman olmaktadır (Akt Doğu, 2016: 45).

Suriyeli göçmen ailelerin geleceklere açısından belirsiz bir durum öne çıkmaktadır. Özellikle çocuklarının eğitim kurumlarında Türkçe öğrenmeleri ve kültürel açıdan sosyalleşmelerinin ebeveynleriyle kıyaslandığında yeni bir sosyal gerçeklik ve kuşaklar arası farklılaşma ürettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Suriyeli gençlerin yükseköğretim beklentilerinin karşılanması noktasındaki maddi engeller aileleri tarafından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Suriyeli ailelerin göç sonrasında geniş aileden çekirdek aileye dönüşmesi, kadının hane içinde özerk bir konum elde etmesi açısından avantaj sağlarken; kamusal yaşamda ve toplumsal hayatta kadının daha görünür olması, geleneksel ve ataerkil tutumların devam etmesi nedeniyle dezavantajlı bir durum oluşturmaktadır. Suriyeli aileler her ne kadar benzer dil ve kültürel etmenler açısından yerleşim yeri tercihlerini öne çıkarırsalar da buldukları yerleşim yerlerinde bu durumun tersine sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları anlaşılmıştır. Suriyeli aileler son dönemlerde azalan alım güçlerinden ve artan kiralardan dolayı geçim sorunu yaşadıklarını, bu durumun aile üyelerinin daha fazla çalışma hayatına katılmalarına neden olduğunu göstermiştir. Son olarak farklı yerleşim birimlerine dağılan aile üyeleri ve yakın akrabalar arasında sosyal bağların belli ölçülerde devam ettiği, ancak buldukları ülkelerdeki fiziksel hareketliliği kısıtlayan idari tedbirlerin aileler arasında sosyal bağları zayıflattığı anlatılar ışığında saptanmıştır.

Kaynakça

- Abadan-Unat, N. (2006). *Bitmeyen Göç-Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akçapar, Ş. K. ve Taner, N. (2021). Kadın ve Göç. A. Özkan ve G. Taşçı (Der.) *Göç-Disiplinlerarası Bakış Açısıyla* içinde (s. 103-150). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Aslan, G. G. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *Opus Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), 1602-1632.
- Biriz Karaçay, A. (2012). Türkiye-Avrupa Göç Sistemi: Misafir İşçilikten Ulus-Ötesi Kimlikleri. *Iblamur-Öner, S. Gülfer, Şirin Öner N. Aşlı, (Der.). Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar* içinde (s. 399-416). İstanbul: İletişim Yayınları
- Castles, S & Miller, M. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (Çev. Bülent Uğur Bal-İbrahim Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Çalışkan, A. (2020). Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Mekân Tercihlerinde Rasyonelliğin Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1189-1204.

- Çalışkan, A. ve Kaya, G. (2021). Suriyeli Mültecilerin Sosyo-Mekansal Kümelenmelerinin İzmir Özelinde Analizi: M. Bulut, C. Aksoy Sugiyama, K. Şahin (Der.), The different approaches of academic disciplines to the phenomenon of migration içinde (s. 32-56). Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Çoştı, Y. (2020). İngiltere’de Türkler: Göçmenlik, Etnisite ve Din. Y. Çoştı (Der.). *Yurt Dışında Türkler: Göçmenlik, Etnisite ve Din* içinde (s. 249-278). London: Transnational Press London.
- Davis, M. (2012). *Gecekondu Gezegeni*. (Çev. G. Koca). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Deniz, A. Ç., Ekinci, Y., Hülür, A. B. (2016). *Bizim Müstakbel Hep Harap Oldu Suriyeli Sığınmacıların Gündelik Hayatı Antep-Kilis Çevresi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Doğuş, Ş. (2016). *Uluslararası Kimlikler-Londra’da Kıbrıslı Türk, Kürt ve Türk Göçmen Çocukları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ekmen, E. ve Koçak, O. (2020). Göçün Suriyeli ve Yemenli Göçmenlerin Aile Yapıları Üzerine Etkileri. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 79, 167-205.
- Erdenir, B. (2016). I. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde İmaj Sorunu. B. Akçay (Der.). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Algular* içinde (ss. 9-15). Ankara: Avrupa Birliği ve Küresel Araştırmalar Derneği Yayını.
- Erdoğan, M. (2018). *Türkiye’deki Suriyeliler Toplumsal Kabul Ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Engelhardt, M. (2020). *Sığınmacı Devrimi-Son Göç Dalgası Dünyayı Nasıl Tümüyle Değiştirdi?*. (Çev. İ. Aka). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Toplumsal Alanlar* (Çev. A. Z. Gündoğan ve C. Nacar). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2023), <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, Erişim Tarihi: 26.03.2023.
- Güllüoğlu F. (2012). Göç Olgusunu Ekonomik Politik Ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-86.
- Gültekin, M. (2020). Türkiye’deki Suriyelileri Konuşurken. Y. Ahi vd. (Der.). *Göç ve kent* içinde (s. 43-69). Ankara: Nika Yayınevi.
- https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019, Erişim Tarihi: 09 Ocak 2020.
- Iblamur Öner S. G.. (2012). Küresel bir göç ve mülteci reimine doğru. *Iblamur-Öner*, S. Gülfer, Şirin Öner N. Aslı, (Der.). *Küreselleşme çağında göç kavramlar tartışmalar* içinde (ss. 577-600). İstanbul: İletişim Yayınları.
- IOM (2013). *Göç terimleri sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü Yayını.
- IOM (2019). *International organization for migration*. World Migration Report.
- IOM, International Organization for Migration, (2001). *Away from Azerbaijan, Destination Europe: Study of Migration Motives, Routes and Methods*, IOM, Geneva.
- Kamu Denetçiliği Kurumu (2018). *Türkiye’deki Suriyeliler Özel Raporu*. Ankara.
- Kaplan, Y. (2022). Bir Uluslararası Siyaset Meselesi Olarak Zorunlu Göç Ve Mültecilik. B. Başkan ve M. E. Kula (Der.). *Uluslararası göç ve mültecilik* içinde (s. 15-29). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kaya, A. (2020). Türkiye’de Suriyeli Diasporik Alanların Oluşumu. M. Poyraz (Der.). *Aidiyet-Göçmen ve Toplumsal Çeşitlilik* içinde (s. 185-213). Ankara: Ütopya Yayınları.
- Kaya, A. ve Kırac, A. (2016). *İstanbul’daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*. İstanbul: Hayata Destek Derneği.
- Kaya, G. ve Sankaya, B. (2020). Uluslararası Göçmenlerin Kent İçi Mekandaki İlişkileri: İzmir Basmane Oteller Sokağı. *Social Science Study Journal*. 6(59), 1237-1250.
- Koca, B. ve Altınoluk, D. (2022). “Suriyeliler Her Yerde!” Yerliler ve Göçmenler. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Massey, D.S, Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E., (2014). *Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi*. (Çev. Saniye Dedeoğlu, Burcu Oskay, Çağlar Özbek, İbrahim Sirkeci, M. Murat Yücesahin), *Göç Dergisi*, 1(1), 11-46.
- Müller, H. (2020). Manila’dan Dünyanın Dört Bir Tarafına. (Çev. İ. Aka). M. Engelhardt (Der.) *Sığınmacı Devrimi-Son Göç Dalgası Dünyayı Nasıl Tümüyle Değiştirdi?*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Nauck, B. ve Kohmann, A. (1999). Kinship as social capital: network relationship in Turkish migrant families. R. Richter and S. Supper (Der.). *In new qualities in the life course: intercultural aspects* (s. 199-218). Würzburg: Egon Verlag.

Nüfusu (2023), <https://www.nufusu.com/ulke/suriye-arap-cumhuriyeti-nufusu>, Erişim Tarihi: 26.03.2023.

Ritzer, G. ve Stepnisky, J. (2016). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları Ve Klasik Kökleri*. (Çev. I. E. Howison). Ankara: Deki Basım Yayım.

Sirkeci, İ. & Cohen, J.H. (2015). Hareketlilik, Göç, Güvensizlik. *İdeal Kent Dergisi*, 14: 8-21.

Tekin Babuç, Z. (2016). Suriyeli Aileler ve Eşiğteki Yaşamları: Mersin Örneği. A. Kasapoğlu (Ed.). Uygulamalı İlişkisel Sosyoloji içinde (s. 233-256). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

العربي، ح. (2022). (الأوضاع الاجتماعية والمعيشية للجاليات المهاجرة: دراسة ميدانية على عينة من السوريين بمدينة السادس من أكتوبر. *المجلة المصرية للعلوم الاجتماعية والسلوكية*: العدد السادس (ص: 56)

سيد أحمد، م (2020). السوريين في مصر "أحوالهم المعيشية واحتمالات عودتهم". *مجلة بحوث كلية الآداب*. العدد 120

(ص: 1774-1750).

أيوب المومني، ف. و أحمد عودات، ف. (2022). (الضغوط الثانوية لدى الاجئين السوريين في الأردن (المجلة الدولية للبحوث النفسية والتربوية). ص: 262-288

الكلوت، غ. (2019). (الاجئون في الدول المستضيفة: تحديات وفرص، دراسة حالة الاجئين السوريين في الأردن. سياسات عربية: العدد 38). ص: 60

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Examining the Effects of Social Networks on Syrian Family Migration through Migrant Experiences and Expectations

Millions of people live outside their countries due to international migration mobility in today's world. The effect of social networks is important in the decision of millions of people to migrate, to choose countries and to establish relations in the destination country. Migration is the movement from one social environment to another social environment. Social networks have important functions after migration. In addition, the family has an important role in the social networks of international immigrants both in the countries they come from and in the countries, they migrate to. Family-based social networks come into play in the issues of finding a job and housing for immigrants. This study examines how social networks affect immigrant experiences and expectations. At the same time, it focuses on Syrian family migration. Turkey is the country with the highest number of international immigrants in the world. In this context, it is very important to examine the social networks created by Syrian families in Turkey in a sociological context.

While international immigrants mostly migrate with their families, they are to settle in the targeted countries through regular and irregular means. Considering the fact of forced migration, which triggers irregular migration, it is seen that families take shelter in different countries like a rosary grain. While war and internal conflicts cause forced migration, they can affect the disintegration of the crowded family structure in the source country. Due to the internal conflict and war environment in Syria, millions of Syrians have left their country. They took refuge in neighboring countries and mostly in Turkey. In addition, they migrated

to other countries of the world, especially to European countries. According to official data, there are approximately 3.5 million Syrians under temporary protection in Turkey. This population is distributed in different cities of Turkey at different rates. Mass migration from Syria to other countries is a family migration that causes the fragmentation of the family and relative structure in the country of residence.

Most of the Syrian families who migrated to Turkey immigrated from the cities located in the north of Syria close to the Turkish border. The majority of those who migrated to Turkey from the villages and towns of the cities they live in come from a traditional and patriarchal social structure. As a matter of fact, situations such as early marriage and the average number of children in households are the prominent features of Syrian families when compared to the local population. The migration experienced by Syrian families has brought about the disintegration of the extended family structure in Syria and its dispersal to different cities.

İzmir is the second city where the most Syrians live among the three big cities of Turkey. Although İzmir is quite far from the Syrian border, it is one of the cities where Syrians head for the transition to Europe. Today, around 150 thousand Syrians live in İzmir. İzmir is in an important position for Syrian families both to use migration networks and to prepare for irregular migration. Syrians in İzmir are mainly clustered in the neighborhoods of Konak Basmane, Karabağlar, Bornova and Buca districts. Syrians in İzmir are clustered according to social networks, economic and cultural determinants. Research was conducted to understand the decision of the Syrian families in İzmir to migrate, the immigrant life and expectations after the migration experience in this study. The effects of social networks in İzmir, other cities of Turkey, Syria and other countries of the world were investigated based on microstructures.

Considering that family and migration affect social interaction as social institutions, this makes it necessary to examine the social relations of immigrants in a sociological context. When the function of the family institution in terms of the socialization processes of individuals and its role in the transfer of cultural values is evaluated, it is important to investigate the family institution through immigrant experiences and communication networks. This study aims to examine the effects of social networks on Syrian family migration through immigrant experiences and expectations. Qualitative research method was used in the research. After the Syrian migration, the migration experiences of Syrian immigrants residing in the Buca district of İzmir with their families were investigated. The effects of international migration, which they experience through their social networks in Turkey or in other countries, on their social lives have been analyzed. In the research carried out in Göksu and Fırat neighborhoods in the Buca district of İzmir province, it was aimed to understand the important features of Syrian family migration through social networks. Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with a total of 15 Syrian immigrants. In the research, semi-structured interview (interview) form was used among the data collection techniques. It was aimed to examine the effects of social networks on Syrian family migration through immigrant experiences, social problems and expectations, and the research problem was analyzed in the MAXQDA program in the context of the participants' narratives.

It is possible to make the following evaluations in the light of the narratives obtained in the fieldwork. Syrian immigrants reflected the reasons presented for migration to the narratives as security problems, having dissenting opinions, and the military service problem experienced

by men. They stated that they preferred the settlements closest to the settlements where they were geographically located during the family migration process to Turkey. During the migration process, the results of the previous migration experience were shared among family members, and it was determined that suitable settlements were shared with other family members. It is seen that the advice and support of family members, relatives and friends as social networks determine the migration process in the preference of the place of residence. It has been stated that employment opportunities and economic conditions are determinant in the preference of settlements after the migration to Turkey. It was also reported that after emigrating to Turkey, they migrated to other settlements again for the purpose of marriage and finding a job. While it has been stated that financial support and social assistance among family members are important in overcoming the difficulties of migration, it has been stated that cooperation among family members continues throughout the process. It has been stated that Syrian family members provide financial assistance between each other and other family members living in Syria through remittance. It has been reported that the transfer is carried out by transferring money through certain carriers. It has been stated that the migration process primarily takes place with the family individually or collectively, or through the ongoing migration to other family members.

Syrian immigrants shared their experiences during the migration process among their family members and highlighted the processes of cooperation. When the narratives regarding the difficulties experienced by Syrian families after the migration experience were analyzed, the state of not knowing the language and cultural harmony were highlighted. In addition, findings such as social reaction and exclusion, financial problems, problems related to livelihood/work life and cultural adaptation are other categories reflected in the narratives. Expectations after migration are not returning to Syria, emigrating to other countries, not having expectations/disappointment, naturalization, getting an education and improving income. The dimension that negatively affects the social expectations of Syrian families after migration is the uncertainty experienced at the point of return to Syria. Among the Syrian immigrants, there are those who do not want to return to Syria, as well as who demand naturalization.

